

अनुसूचित जमातीची जातीची प्रमाणपत्रे देते
वेळी सध्यम अधिका-यांनी घ्यावयाची दक्षता.

मार्गदर्शनिषर्त सूचना [Guidelines]

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग,

शासन निर्णय क्र. सीबीसी १६८४/[३०१] का. ११,

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-३२.

दिनांक :- २४ एप्रिल, १९८५.

वाचा :- [१] शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग, क्र. सीबीसी १६८०/४३६६८/का. ५, दि. २५. १०. ८०.

[२] शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्र. सीबीसी १०८२/-४८५३५[१०५१] का. ११, दि. १८ जून, १९८३.

शासन निर्णय :- शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभाग क्र. सीबीसी १६८०/४३६६८/का. ५, दि. २५. १०. ८० अनुसार अनुसूचित जमातींच्या व्यक्तींना जातीचे प्रमाणपत्र देतांना अवलंबावयाच्या कार्यपद्धती बाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. असे अल्लू तरी त्यानंतरच्या कालावधीत सुधा कांदी बिगर आदिवासी व्यक्तींना अनुसूचित जमातींची जातीची प्रमाणपत्रे दिल्याची प्रकरणे शासनाच्या निदर्शनास आली आहेत. तसेच अनुसूचित जमातींना दिलेल्या सोबी तवलतींचा गैरफायदा घेण्याची प्रवृत्ती बिगर आदिवासी जाती जमातींच्या काही गटात दिसून येत आहे. या प्रवृत्तीला आणा घालण्याच्या ढददेशाने शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्रूरांक सीबीसी १०८२/४८५३५[१०५१] का. ११, दिनांक १८ जून, १९८३ अनुसार मंत्री [आदिवासी कल्याण] यांच्या अध्यक्षोळाली या प्रश्नाचा विचार करून शासनाला शिकारशी करण्यासाठी एक ढोमिती नियुक्त करण्यात आली होती. या तमितीच्या बैठकींमध्ये शालेल्या घरेच्यावेळी असे दिसून आले की वर नमूद केलेली प्रकरणे टाकण्याच्या दृष्टीने [अ] ब-या आदिवासी जमाती [द्वय] [ब] त्यांच्या नामसादृश्याचा पायदा घेऊ त्वतःला आदिवासी म्हणविणा-या बिगरआदिवासी गटांच्या जाती जमाती, यांच्या बाबत सवित्तार तुलनात्मक माहिती अनुसूचित जमातीची जातीची प्रमाणपत्रे देणा-या तस्म अधिका-यांना असणे अस्यांत आवश्यक आहे. अशी माहिती उपलब्ध करून दिल्यात अनुसूचित जमातींची प्रमाणपत्रे मागणा-या अर्जांचे विचार करणे प त्याबाबत बरोबर

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

मु. प. दामले
[मु. प. दामले]

प्रति :-

तंचालक, आदिवाती संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे [५ प्रती]

तंचालक, आदिवाती विकास, नाशिक [५ प्रती]

तंचालक, समाजकल्याण, पुणे [५ प्रती]

राज्यपालाचे सचिव

मुख्यमंत्र्याचे सचिव

सर्व विभागीय आयुक्त

अतिरिक्त आयुक्त, आदिवाती विकास, नाशिक/नागपूर.

सर्व जिल्हादंडाधिकारी

सर्व जिल्हाधिकारी

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा.

सर्व विभागीय समाज कल्याण अधिकारी

सर्व समाज कल्याण अधिकारी [कर्ग १]

सर्व समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हापरिषदा

सर्व आदिवासी विकास अधिकारी

समाज कल्याण अधिकारी, बृहन्मुंबई, मुंबई.

सचिव, महाराष्ट्र लोकतेवा आयोग, मुंबई [पत्राव्दारे]

तंचालक, केंद्र शासन, गृह मंत्रीलय, नवी दिल्ली, [पत्राव्दारे].

प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई [पत्राव्दारे]

प्रबंधक, मुळ न्याय शास्त्रा, उच्च न्यायालय, मुंबई [पत्राव्दारे]

महाराष्ट्र राज्याच्या सध्या अस्तित्वात असलेल्या अनुसूचित
जमातींच्या यादीतील अनुसूचित जमाती आणि तत्सम जमाती,
व त्यांच्या नामसाहश्याचा फायदा घेवून स्वतःला आदिवासी
म्हणविणाऱ्या विगर आदिवासी गटांच्या जाती जमातींची
तुलनादर्शक माहिती देणारे विवरणपत्र

अनुसूचित जमातीच्या (Scheduled Tribes) किंवा तिच्या उपजमातीच्या, तत्सम् जमातीच्या
नामसदृश्याचा फरयदा घेऊन अनुसूचित जमातीची अवैष प्रमाणपत्रे मिळविण्याची शक्यता असलेल्या
जाती/जमातीचे तुलना दर्शक विवरणपत्र

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
अनुसूचित जमातीच्या तत्सम जमातीच्या उप-जमातीच्या वास्तवीचे सर्व साधारण व मूळ ठिकाण, लोकसंख्या तत्सम जमाती, उप- किंवा उपजमातीचे नाम	अनुसूचित जमातीच्या तत्सम जमातीच्या कॉ.नं. ३ वरील नवांवर नामसदृश्य दासवून जमातीचे प्रमाणपत्र मिळविण्याची शक्यता असलेल्या जाती व इतर सर्व साधारण माझीती	अनुसूचित जमातीच्या तत्सम जमातीच्या कॉ.नं. ३ वरील नवांवर नामसदृश्य दासवून जमातीचे प्रमाणपत्र मिळविण्याची शक्यता असलेल्या गैर-अनुसूचित जाती/ जमाती	गैर अनुसूचित जाती/जमातीच्या वास्तव्याची सर्व सामान्य ठिकाण, व इतर सर्वसाधारण माझीती	गैर अनुसूचित जाती/जमातीचे परंपरागत व सच्याचे व्यवसाय	गैर अनुसूचित जाती/जमातीचे परंपरागत व माझीती	स्वेच्छा अणि सर्व सामान्य माझीती

१. १५४ मैना	मैना जमात १९७१ च्या जनगणनेत अळकून आलेली नाही. द्वीतीय वंपन उठविण्यार्थी ही अनुसूचित जमात अमरवती जिल्ह्या- तील येतपाट तालुक्यात चंदपूर जिल्ह्यातील पूर्वीच्यांचे सिरोचा आणि गडीचेरेली तालुक्यांत अणि यवत माझ जिल्ह्याच्या वरी आणि केळपूर तालुक्यांत अनुसूचित जमात म्हणून	मुस्लीम-माईना, बईना, बेहना मुस्लीम गटातील तत्सम गट त्यांना पुनिया कठेचा, पिंजर इयाद नवाने ओळगले जाते. अमरवती जाणि नागपूर मिमांगांत डा गट मिसुलोला आहे. लोकसंख्या अतिशय अत्य असावी. मुस्लीम माईना, बेहना हे लोक मुख्यतः भोपळ, विलासपूर,	मुस्लीम भाईना, बैद्यना, बेहना डा पिंजर या मुस्लीम गटातील तत्सम गट त्यांना पुनिया कठेचा, पिंजर इयाद नवाने ओळगले जाते. अमरवती जाणि नागपूर मिमांगांत डा गट मिसुलोला आहे. लोकसंख्या अतिशय अत्य असावी. मुस्लीम माईना, बेहना हे लोक मुख्यतः भोपळ, विलासपूर,	कपूर स्वच्छ करणे, कपूरस पिंजरे, कपसाचा कापडाचा व्यापार करणे	मुस्लीमातील माईना, बेहन डा गट स्वतःला "मैना" या अनुसूचित जमातीचे आहोत असे समजून जमातीची प्रमाणपत्रे मिळवितात. त्यांचा "मैना" ह्या वैगा गटातील अनुसूचित जमातीशी सामाजिक, सांस्कृतिक, वौशिक, धार्मिक असा संघं प्राणी. नाही.	मुस्लीमातील माईना, बेहन डा गट स्वतःला "मैना" या अनुसूचित जमातीचे आहोत असे समजून जमातीची प्रमाणपत्रे मिळवितात. त्यांचा "मैना" ह्या वैगा गटातील अनुसूचित जमातीशी सामाजिक, सांस्कृतिक, वौशिक, धार्मिक असा संघं प्राणी. नाही.

1	2	3	4	5	6	7
गणती होती. ही अनुसूचित जमात महून गणती होती. ही अनु- सूचित जमात मूरुची गण प्रदेशातीत आहे. त्यांयात लारिया किंवा छतीसगढी आणि उरिया असे दोन प्रदेशिक भेद आहेत. त्या शिवाय या जमातीत "घट्यारा" आणि "झत्यारा" ह्या दोन उपशासा अटकतात. त्यांचा मुख्य व्यवसाय मंत्र तंत्र व जादुणेक कले व गोलमजुरी कले डा आहे. त्यांयात "छोबीया, मल्लीन, अडेत, फंका" झायादि कुळनांवे (Clan names) अटकतात. "मैना" जमात हिंदू आहे.	खांडवा, ब-हाणपूर, यवतमळ, मंडला ह्या ठिक्काणी स्थाईक आहेत. माज माईना मुस्लीमांनी निरीनक्कुल्या व्यापार व्यवसायात व उपयोग पंचात प्रवेश केलो आहे. त्यांची मातृभाषा उर्दू आहे. इस्लाम पर्माण्या सर्व परंपरा आणि प्रथांचे ते पालन करतात. ह्यार मुस्लीम आणि माईना, बेहना मुस्लीम यामध्ये फरक नाही. "माईना" "बेहना" हा मुस्लीमांचा एक व्यावसायिक गट आहे. त्यांच्या उत्पत्तीसंबंधी सात्रीलायक माहिती उपलब्ध नाही.	घेऊन ते मैना अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे मिळवतात.				

1	2	3	4	5	6	7

त्यांयात मृत्यु नंतर
मणसाता जाळतात.
"छत्तीसगढी व उरिया"
हया दोन शास्त्रेषां
"वट्यारा" आणि
"श्रत्योरा" हया शास्त्रा
आंतर्जय मागासलेल्या व
प्रचीन समजल्या जातात.

2.	१८० भिल	भिल जमातीत "तडवी भिल" हा एक गट आहे. त्यांची कंही तडवी भिल इस्लाम चर्मीय आहेत. त्यांची वस्ती जळगांव जिल्हायातीत तवेर, यावत, चोडा, जामनेर आणि पचोर या तालुक्यातील सुमारे ७०/८० गावांत मिसुलेली आहे. त्यांच्यापैकी कंही कुळं	मुस्लिमान, मुस्लीम [विगर तडवी भिल]	संपूर्ण राज्यात विविध व्यवसाय	विविध व्यवसाय	इस्लाम धर्म स्वीकारलेल्या तडवी भिलांची झर मुस्लीमांचा रोटी व्यवहार होत असला तरी वेटी व्यवहार होत नाही. त्यांचे वैवाहिक संबंध त्याच्या गट फुरतेच मर्यादित आहेत. भिल गणि मुस्लीम संस्कृतीच्या सौम श्राने त्यांची संस्कृती बनली आहे.

1

2

3

4

5

6

7

अजिंठा फर्तांव्या रुंगात
 ख्यलांतरेत झालेली आहेत.
 मुलीम तडवी भिलांव्या
 वेगव्ये लोकसंव्या दिलेली
 नाही. भिलांमध्येच
 त्यांचा समवेश केलेला
 आहे. मुसलमान तडवी
 भिलांत "बतनदार" आणि
 "सुखवस्ती" असे दोन भेद
 आहेत. मुसलमान तडवी
 भिलांव्या प्रदेश सात भागांत
 विभागाता आहे. त्या प्रत्येक
 विभागाता तडवी गट प्रमुख
 आहे. मुलीम तडवी
 भिलांत मुख्याते तडवी
 असे अडनंब असते. तर
 हिंदू-तडवी भिलांत वेद,
 वेडे, गायकवाड, सुमेवार,
 रताळगडू, चितोडे,
 होगरडे, सळुंसे, घोरे,
 वागुलते कृष्णावी. आडनंबे
 अदृक्तात.

1	2	3	4	5	6	7
3. १८१ पवरा	"पवरा" ही भिलताची एक शासा आहे. त्यांची वेगवी लोकसंख्या उपर्युक्त नाही. भिलांच्या पक्षां लोकसंख्येत त्याचा समवेत करूयात अला आहे. पवरा जमातीची वस्ती मुख्यतः घुळे जिल्हयांतील आळणी, बहादा, शिरपूर व तव्येदा तालुक्यात व जळगांव जिल्हयांतील रावर, यावत आणि चोपडा तालुक्यात आढळते. दोन्ही जिल्हे मिकून साधारणपो त्यांची संख्या एक लाख प्यांवी असली. पवरा भिल छेत उदेपूर विमागांतून जालेला असावेत. "पावागड" हे त्यांचे मूळ ठिकण समजांयांत येते. कंही	भोयर (पेवार) पेवार.	भोयर (पेवार) पेवार डे मूळचे रजपूत. ते मूळचे मळव्यातील असून त्यांचे राज्यकर्ते घार येते होते. बारुया शतकांत महमद घोरीव्या झळमणामुळे त्यातील कंही भोयरु (पेवार) फलायन करून नागपूर विमागांत वैनगंगेच्या काठी येऊन स्थाईक झाले. तेथे त्यांनी जीमनी मिळवित्या. त्यांच्या पैकी अनेकजण जीमन मालक असून ते उत्तम शेतकरी आहेत. भंडारा, नागपूर, अमरावती आणि चंद्रपूर जिल्हयांच्या कंही मागांत त्यांची वस्ती आढळते. त्यांच्यात "पेवार, देलीवार, देलेवार, दहोरीव्या,	भोयर (पेवार), पेवारांचा शेती हा पूर्व पंखरा मुख्य व्यवसाय आहे.	भोयर (पेवार), पेवार हे "पवरा" या भिल जमातीचे असल्याचे सांगतात. भिल पवरा जमातीशी त्यांचा सांस्कृतिक, सामाजिक, वौशक क्वणतेच संवंध नाहीत. "भाषा", संस्कृत, वेशभूषा" वर्गे सांस्कृतिक लषणांत यांचा भिल जमातीशी क्वणताच संवंध अळून येत नाही. ही जात इतर मागासवर्गीच्या यादीतील 189 क्रमांकवर समाविष्ट करूयांत जाती आहे.	

1 2 3 4 5 6 7

पावरा भिल्ल "मध्यवाड"	डहालिया, चौरासिया,
संस्थानातूनही आत्याचे	चोरासिया, किरर" असे
विसते. त्यांना स्थानिक	तत्सम गट आढळतात.
लोक "मध्यवाडी" नावाने	त्यांची वस्ती मध्य
ओळखतात. त्यांयात	प्रदेशातील वेनुल,
"नवाडे, झामोरे, वरडे,	छिंदवाडा, डौसंगाबाद
फार, पावरा, रावताळे,	जिल्हायातही आढळते.
मोसले, तडवी, लरडे"	त्यांयात "चोणे, किंकर,
झयांव लडनंवे अहेत.	चोपडे, परड, पतारे,
त्यांचा मुख्य खंदा शेती.	भनागरे" अशी लडनंवे
जंगलकम व शेत मजुरी	आढळतात. मडाराप्ट्रत
हा आडे. ते निसर्गातील	त्यांची लोकसंस्था सुमारे
देवताची पूजा करतात.	50 हजारापर्यंत असावी.
त्यांचा मुख्य लण आडे	ही जात शेती प्रधान व
झंज. त्यांशिवाय ते	क्षीरिय श्रेष्ठीतील समजी
होऱी, शिंगा, दसरा,	जाते.
दिवाळी हेही सण साजेरे	
करतात. नाग दिवाळी हा	
सण त्यांयात घोठया	
उत्साहाने साजरु करतात.	
ते "पावरी" किंवा "पावरा"	
भाषा वोलतात. त्यांयात	

1	2	3	4	5	6	7

दहेज प्रया व परजवाई प्रया
प्रयतित आहे. पुनर्विवाह,
विषवा विवाह, बहुफनीत्व
प्रया त्यांत्यात आढळते.
त्यांत्यात मृत्यु नंतर
जाग्रण्याची व पुरुण्याची
अशा दोन्ही प्रया
आढळतात. 12 विवाह
दुसवट घटतात.
निसर्गतीत दैवी व अदृश्य
शक्तीवर व मृत विकांत्यावर
त्यांचा विश्वास आहे.

4. १९८ मुंजिया	क्षेत्रबंधन उठविष्यापूर्वी भौंजिया जगत मेळाट (अमरवती), गडविरेली, सिरोधम (चंद्रपूरी), केळापूर, वणी, यवतमळ, (यवतमळ) या ठिकाणी जनुसूक्ष्म समजी जात होती. 1971 च्या जनगणनेप्रमाणे यवतमळ	1) भर भौंजिया, भर भौंजिया जगत मेळाट (अमरवती), गडविरेली, सिरोधम (चंद्रपूरी), केळापूर, वणी, यवतमळ, (यवतमळ) या ठिकाणी जनुसूक्ष्म समजी जात होती. 1971 च्या जनगणनेप्रमाणे यवतमळ	बाजरेठांत्या गंवी व शहरी विभागांत ही जात "भर भौंजिया, भड भौंजिया, भडभूंजे, भडभूंजा, मुजवा, मुजवा" इत्यादि पस्ते शी भौंजिया नवाने जोळसती जाते. ही जात मूळची उत्तराखण्ड, दिल्ली, मोगळ, मधुर परिसरातील	डाळ, चणे, फुटणे, लाहया माजणे व त्यांची विक्री करणे. पुटणे, लाहया माजवारी व विकारी उत्तर हिंदुस्थानातून खलांतरीत झालेली जात फायदा वेत	भौंजिया या अनुसूचित जमातीच्या नामसादृश्याचा फायदा घेवून त्यांत्या नवावर "भडभूंज, भडभौंजिया, मुजवा" ही फुटणे, लाहया माजवारी व विकारी उत्तर हिंदुस्थानातून खलांतरीत झालेली जात फायदा वेत

1	2	3	4	5	6	7

जिल्हयांत मुंजिया जमातीची
लोकसंख्या फक्त 230
जाती. ही जमात
प्रामुख्याने औरेसा आणि
मध्य प्रदेशात आढळते.
त्यांयांत "चंबुलीया व
चिंदा" हे दोन गट
आहेत. ते छत्तीसगढी
हिंदी आणि बैगायी यांच्या
पिंडितातून निर्माण झालेली
माध्या बोलतात. शेती
आणि शेतमजूरी हा त्यांचा
प्रमुख व्यवसाय आहे.

आहे. नागपूर विभागात
त्यांची संख्या बरीच गोठी
असावी. सुमारे 100
वर्षांपूर्वी "भडमुंजे" ही जात
महाराष्ट्रात जाली. भोपाल
कडील कायस्यांशी त्यांचा
रोटी व्यवहार जातो.
कारण ते "कन्यकुज"
द्वाम्हणाचे वंशज समजात.
त्यांयात सकरेना,
श्रीवास्तव हिन्दूवर आणि
भटियार हया शास्त्रा
आहेत.

आहे. भडमुंजा ही जात
इतर मागासवर्गांच्या यादीत
कमांक 16 वर समाविष्ट
करल्यात जाती आहे.

5. {13} दणक
तडवी

दणका जमातीची "तडवी"
ही तद्दसम लिंवा उपजमात
समजाती जाते. दणका
जमातीत "तडवी:
तलोरिया, वळवी" हया
उपशासा आहेत. ही
जमात एके, जकांवं
जिल्हयांत विवेषतः

मुसलमान मुस्लीम
(विगर तडवी)

संपूर्ण रक्षात

विविध व्यवसाय

तडवी भिलापैकी कळीनी
इस्लाम धर्म स्थीकरलेला
आहे. "मुस्लीम-तडवी"
"मुस्लीम तडवी भिल" या
नावांने ओळखले जातात.
मुस्लीम चर्मीय कंही लोक
"तडवी मुस्लीम" असल्याचे
सांगून अनुसूचित जमातीची

1

2

3

4

5

6

7

सातपुडयाच्या फर्त रांगांत
वस्ती करून राहते.
1971 च्या जनगणनेत
त्यांची लोकसंख्या 53000
ज्ञेती. ते दणकी/भिली
भाषा चोलतात. बेटी
आणि शेतमजुरी ठा त्यांचा
प्रमुख घंदा आहे. भिल
शाखेपैकीच ठी जमात
असल्याने त्यांची संस्कृती
भिल संस्कृती आहे.
दणका शाखेतील तडवी
हिंदू धर्मीय आहेत.

प्रमाणपत्रे मिळवितात.
मुस्लीम तडवी भिलाचा
त्यांच्या शासे व्यवसिक्त
इतर मुस्लीमांशी बेटी
व्यवहार ठोत नाही.
त्यांची संस्कृती भिल आणि
मुस्लीम संस्कृतीच्या
मिश्राने बनलेली आहे.

60 ॥14॥ पनवार

1971 च्या जनगणनेत घनगर
पनवार जातीची
लोकसंख्या यवतमळ
जिल्हयात फक्त 9 ज्ञेती.
ही जमात मूळची मध्य
प्रदेशातील आहे. या
जमातीला पेट जमाती
नाहीत. परंतु या
जमातीत अनेक कुळे, गण
(Totemic clans)

महाराष्ट्र राज्यातील घनगर घनगर जातीचा
ही एक प्रमुख जात आहे. परंपरागत व
अनेक जिल्हयांत ती पेठ्या अजचा मुख्य
संस्कृते आढळते. या घंदा शेळ्या,
जातीची महाराष्ट्रातील मेढ्या व जनवरे
लोकसंख्या सुमारे 20 ते 25 लाख असावी. घनगर पालन, शेतो आणि
जातीचा सामाजिक दर्जा शेतमजुरी ठा आहे.
"कुण्डी" जातीपैषां योडा जातीपैषां योडा

"घनगर" ही जात इतर मागासवर्गात कळांक 32 वर समाविष्ट करूयात आही आहे. अनुसूचित जमातीच्या सवलतीचे फायदे मिळविण्यासाठी जातीच्या नवांतील असारंत योडा वदल करून क्वादोपत्री घनगरचे घनवार असा

1	2	3	4	5	6	7
आहेत. त्यांची भाषा	गोडी व छत्तीसगडी यांच्या	सीमश्राने बनली आहे.	पनवारांचा सामाजिक दर्जा	सलत्ता समजायांत येत	बदल कळन जमातीची	सोविं प्रमाणपत्रे मिळवून

1

2

3

4

5

6

7

आड नवे आठक्तात.
संडोवा हे सर्व घनगर
जातीचे दैवत. संडोवाची
फनी बानाई ही घनगर
जातीची असल्याची
आस्याईवर आहे.

7. ११७३ गांभित

गावित

"गांवीत, गांभित" ही गांवीत
भिलांची एक शाता. ही
जमत घुके जिल्हयातील
नवापूर, साकी, नंदुखार,
अवकलकुवा, तज्जेदा झ्यादि
तालुक्यांत व सातपुड्यातील
कंही भागांत प्रमुख्याने
वस्ती करते. घुके
जिल्हयाला लागून असणा-
या गुजरात रुज्यातील कंही
जिल्हयातही गांवीत जमत
आहे. 1971 च्या
जनगणने प्रमाणे महाराष्ट्रांत
गावित जमातीची लोकसंख्या
एक लाख अट्ठावीस हजार

"गांवीत" ही तहान
जहाजावर व गलबतवर
मासेमारी करारी, गलबते
जहाजे चालविषारी कोकण
किनामट्टी वरील जात
आहे. गांवीत हा खद
जोरेविक गुराब-ग्रेव म्हणजे
युध नोक या उद्दावरून
जाता असाया. युध
नोकवर कम करणा-या
लोकंची ही वेगळी जात
बनली असावी. कंही
लोक त्यांना कोकणी मराठी
किंवा जरमारी मरुठा
असेही म्हणतात. त्यांची

मासेमारी कले,

गलबते, तहान

बोटी चालविषे

(नावाडी), गांवीत

जातीचे अनेक लोक

मुंबईत स्थाईक आसेते

आहेत. मुंबईत

युध नोक या उद्दावरून

रहाणारे लोक नोकरी

व झर उणेगर्दे

करतात.

"गांवीत" ही जात

"गांवीत, गांभित" या

अनुसूचित जमातीहून

सामाजिक, सांस्कृतिक व

बौद्धिक दृष्ट्या भिन्न

आहे. गांवीत जातीचा

समवेत इतर मागास

वर्गीयांया यांवीत क्रमांक

201 वर करुयांत अनेला

आहे.

1 2

3

4

5

6

7

अठशी होती. त्यांकी
एक लास अठावीस हजार
पांचशे फट्टे लोकसंख्या
केवळ घुळे जिल्हयांत
होती. "गावीत, गावीत"
यांची संस्कृती भिल
संस्कृतीच आहे. ते
"भिलोरी व गावची" ग्रामा
बोलतात. गावीत,
गावीत जमातीत वळवी,
वसवे, गावीत, मावची,
पाडवी", इयादि कुळ गण
आहेत. त्यांचात "कंवर,
कंवर, रुजत, देसाई,
मालवी, बरकड, उदास,
पवली, गावीत, मावची,
पोगडी, चौथरी इयादि
आहनांवे आढळतात. शेती
हा त्यांचा प्रमुख व्यवसाय
आहे. धोडे लोक
जंगलकम ठी करतात.

वस्ती प्रामुख्याने मुंबई,
सिंधुदुर्ग देवगड,
मलवण, वेगुली,
रत्नांगरी कुडाळ,
राजापूर, सवंतवाडी। या
जिल्हयांत व गोवा,
काखार, नैर्य कॅनग
मध्येही आढळते.
महाराष्ट्रात त्यांची
लोकसंख्या सुमारे 40-50
हजारपर्यंत असावी.
त्यांच्यात गावीत, वाष,
कोते, बेले, गिर्य,
मायबा, म्हादनाक, कहू,
मेषत, केशव, संडे, तारी
हिरनाक इयादि कुळे
आढळतात. त्यांच्यातील
सारंग, तांडल, पेडणेकर,
कोचरेकर, जुवेकर,
गंधकर, क्वेंडे, कवळी,
मोडकर, मलाडकर,
कुम्ळ, मोरजे, आडकर,
कांदळगांवकर इयादि

1

2

3

4

5

6

7

गाड नंवे असतात. अशी
गाड नंवे भंडारी समाजातही
आढळतात. ते हिंदू
देवदेवतांची पूजा करतात.
श्री. केवादेवी, दिवादेवी,
श्री. हमेश्वर ही गावीत
जातीची गाण्य दैवते
आहेत. त्यांच्या गावांत
वडनाय, वेताळ, भूमिक,
खळनाय कळकयदेवी
यांची देवत्याने आहेत.
सतरवा पुरुष जीवाकेकी
॥ नाईक ॥ यांचे पासून
गावीत जातीचा वेस्तार
वाळयाची समजूत प्रचलित
आहे. गावीत जात
मालवणी ॥ मरठा ॥ बोलते.

8. ॥१०॥ गोड

धोवा

"धोवा" ही गोड जमातीची
उपजमात आहे. त्यांची
वेगव्य लोकसंख्या उपलब्ध
नाही. गोडी संस्कृती

धोवी ॥ परीट ॥
रजेक ॥ वर्ठी ॥

धोवी ही जात "परीट,
रजक, वर्ठी" या नंवाने
ओळखली जाते. कांही
खेडयात वारा बलुतेदारात

धोवी काम,
कपडे धुलाई

"धोवी ॥ वर्ठी, रजक,
परीट ॥" ही जात झर
माणासवर्गात्या यादीत
कमांक 125 वर समाविष्ट
करूयांत जली आहे.

1

2

3

4

5

6

7

हीच त्यांची संस्कृती आहे.
त्यांची नावा गोडीच आहे.
गोड लिंवा उजगोडा फेशा
त्यांचा सामाजिक दर्जा कमी
लेसला जाई.

त्यांचाडी समवेश झालेला
आहे. त्यांचा परंपरागत
व्यवसाय लोकांचे कपडे
पुण्याचा आहे.
महाराष्ट्रत या जातीची
लोकसंख्या सुमारे 2 लाख
असावी.

"पोबा" या गोड
जमातीच्या उपशासेच्या
नावाशी घोषी या जातीचे
केवळ नामसदृश्य दासवून
"पोबी, परीट" ही जात
"पोबा" नावाने अनुसूचित
जमातीचे दासले मिळ्यून
संवर्तीचा फरयदा ऐतात.
सामाजिक व धार्मिक प्रश्ना ते
पाळतात. हिंदू
देवदेवतांची पूजा करतात.
हिंदूचे सण समारंभ अणि
चालिरीतीचे ते पालन
करतात.

9. {18} गोड

गोवारी

गोड जमातीची ही एक
तहान उपजमात आहे.
या उपजमातीची वेगळी
लोकसंख्या द्वितीयी नाही.
गोड लोकसंख्येत त्यांचा
समवेश आहे. ही
उपजमात गडविरेली

गोवारी, गवारी,
गायगोवारी,
दूधगोवारी

गोवारी, गवारी जातीची
लोकसंख्या 2 लाख
असावी. ही जात
प्रामुख्याने नगपूर,
अमरावती, वर्णा,
यवतमळ, भंडारा,
चंदपूर, गडविरेली

शेती, गायीगुरे
पालन, दूध
उत्पादन अणि
शेतमजुरी हे
त्यांचे प्रामुख धंदे
आहेत.

गोवारी अणि हेच्या तदूसम
जातीचा गोड जमातीची
कोणताही सामाजिक संघर्ष
नाही. त्यांच्यात
सांस्कृतीक, वाँशिक,
भाषिक, वैवाहिक संघर्ष
नाहीत. गोड गोवार

1	2	3	4	5	6	7
10. {18} माना	"माना" ही गोड अनुसूचित जमातीची उपसाला आहे. 1971 च्या जनगणनेत मानाची लोकसंख्या वेगळी	"माना" ही गोड माना, मानी, माने {कृष्णी} वडवाईक माना, साद माना, क्षेत्रिय माना	"माना" ही शेती प्रधान स्वतंत्र जात आहे. 5/6 शतकंचा तिला इतिहास आहे. ही जात चंदपूर, गडविशेती, भंडारा	पंदा शेती व शेत मजुरी, फूंचे काढी ते पिकांचे संरक्षण करी, ग्राम संरक्षण करी ही कर्मे	"माना" जातीचे लोक गोड अंतर्गत माना असल्याचे दाखवून अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे मिळवितात. "गोड-	गोडचे दूध काढत नाहीत. फक्त जनवरांचे पालन करतात. या उलट गोवारी लोक गोडचे दूध उत्पादन करतात. "गोवारी" इब्दातील नामसादृश्याचा फर्यदा घेऊन "गोवारी, गवारी" जातीचे लोक अनुसूचित जमातीच्या सवलतीसाठी "गोड गोवारी" जमातीची प्रमाणपत्रे मिळवितात.

1 2

3

4

5

6

7

दासविष्यांत जलेती नाही.
ती गोड जमातीच्या बंतर्गत
समाविष्ट झाहे. हल्ली
गोडयाना स्वतःला फक्त
"गोड" म्हणवून घेतात.
त्यांची भाषा, संस्कृती,
कुल, गण, संग,
देवदेवते गोडाचीच झाहेत.
बडादेव बुरादेव, माता ही
त्याची देवते झाहेत.
"गोडमाना" जमातीची
भाषा गोडी झाहे. गोड-
माना उपजमातीतील
झाडनंवे सिडाम, गेडाम,
मसराम, अत्राम, मडावी,
भलावी या सारखी झाहेत.
त्यांच्या फ्रयेक संग मध्ये
निरीनरांची कुलनामे
असतात.

निलहांत ग्रमुख्याने झाहे.
विदर्भातील झन्य
जिल्हयातही ती आढळते.
गोडाचे राज्य येण्यापूर्वी
माना लोकांनी दोन शतके
राज्य केले. सुराजगड
आणि मार्णिक गड पहाडी
भागांत त्यांची राज्ये होती.
पुढे गोड राजांनी त्यांचा
परम्परा केल्यानंतर अनेक
माना लोक गोड राज्यांया
सैन्यात दासल झाले.
माना राजांची "माणक्य
देवी" ही कुलदेवता होती.
"माना" जलीला "मानी,
माने" ही समानर्थी नंवे
झाहेत. त्यांच्यात
"बडकई माना व साद
माना" डे दोन मुख्य भेद
झाहेत. त्यांच्यातील कंही
लोक सैनकी परंपरेमुळे
स्वतःला "क्षत्रिय माना"
तर कंही खेती परंपरेमुळे

1

2

3

4

5

6

7

"कुम्ही माना" म्हणवून
घेतात. माना जातीत
गोत्र नाहीत. प्रथमित
माहीती नुसार त्या जातीत
सुमारे 72 आडनंवे
असावीत. त्यात कुपरी,
शेरकुरे, गजवे, डडमळ,
खदिवे, वारेकर,
घोडमारे, सिरमे,
सासाकडे, नवरे,
नागनवरे, क्रायादिंचा
उल्लेख करता येईल. या
जातीत सिरमे जणि
हडमळ या कुळाना अधिक
मान जाहे. प्रत्येक
कुम्ही प्रतिक दैवते
वेगवेगशी असतात.
पणाका देवी, नारायण
देव, डोगदेवी, ही त्यांची
दैवते आहेत. माना
पंचायतीच्या प्रमुखाना
"क्षेत्रे" असे म्हणतात.

1

2

3

4

5

6

7

माना जातीची लोकसंस्था
1869 साली चंद्रपूर
जिल्हाध्या सेटल मेट रिपोर्ट
मध्ये 29175 पर्यंत
दासविष्णांत आली होती.
विदर्भात आज त्यांची
लोकसंस्था 3 ते 4 लाख
आसारी. माना जात
प्रारंभी भाषिक आहे.

11. १८८१ मन्नेवार "मन्नेवार" ही गोड
जमातीची खेडी उपजमात
आहे. या उपजमातीची
वेगव्ही लोकसंस्था उपलब्ध
नाही. काढी भागात
गोडाना मन्नेवार गोड
किंवा मन्नेवार या नवांने
जोळवूले जाते.

मुनुसार,
मनुरुक्मू,
तेलगु, कोप्पार

"मुनुसार, मुनुरु कपू,
तेलगु कल्पेवार" ह्या जाती
मूळच्या अंग्रे प्रदेशातील
आहेत. उनेक वर्षांपूर्वी
उघोगयंद्याध्या निवृत्ताने
त्या स्थानांतरीत होवून
महाराष्ट्राचा सीमा
विभागात येवून खार्डक
झालेत्या आहेत.
मुनुरुक्मू हे उत्तम
शेतकरी आहेत. त्यांची

गवंडी काप,
वांयकाम, वेत
मजुरी, शेती
हे त्यांचे प्रमुख
यंदे आहेत.

महाराष्ट्रात येवून खार्डक
झालेते "तेलगु कल्पेवार
मुनुसार, मुनुरु कपू" या
शेती प्रधान जाती
नामसदृश्याचा फर्यदा वेत
आहेत व गोड किंवा गोड
मन्नेवार असल्याचे दासवून
जमातीची प्रमाणपत्रे वेत
आहेत.

1

2

3

4

5

6

7

12. ॥18॥ गोड

नगरसी

किंवा

नागर्ची

गोड-नागरसी ही गोड

जगतीची छोटीशी उपशासा

आहे. तिची लोकसंख्या

वेगऱ्यी वालविष्यात आलेली

नाही. गोड लोकसंख्येतच

त्यांचा समवेश करूयात

आलेला आहे. या गोड

उपशासेची वस्ती मध्य

प्रदे शांत ठिंबाडा,

1॥ नगरसी

किंवा

नगरसी

॥हिंदू जात॥

2॥ नगरेवाले

3॥ {मुखीम्}

नगरसी

मानृप्राणा तेलगु आहे.
अनेक वर्षे महाराष्ट्रात
स्थाईक झाल्यापुके ते
मरठी भाषा बोलतात.
महाराष्ट्रात त्यांची
लोकसंख्या सुमारे ७०
हजार ते १ लाखापर्यंत
असूनी. ते हिंदू धर्माव्या
चालिएती पाळतात. हिंदू
देव देवतांची पूजा करतात.
गोड किंवा गोड मन्नेवार
यांच्याशी त्यांचा सामाजिक
संबंध नाही.

हिंदू व युखीम राजांच्या धार्मिक कार्यात
पदरी राज दखारात देल, सनई,
राजवाड यांनुदे व विलयाच्या डफ, नगरा
प्रवेशबदाराजवळ नगरा वाजविषे व शेत
वाजविष्यासाठी जे लोक मजुरी करो.
ठेवण्यात येत त्यांना
"नगरसी" असे म्हणत.
यंद्यावरून या लोकांची पुढे
ही खतंत्र जात झालेली

हिंदू जातीचे "नगरसी
किंवा नगरसी लोक "गोड
नागरसी" या जगतीची
प्रमाणपत्रे मिळवितात.
वास्तविक गोड नागरसी ही
उपजमात मूळची गोड
आहे. त्यांची संस्कृति
आणे सामाजिक जीवन
गोडी आहे. हिंदू

1	2	3	4	5	6	7
सिंधेनो, बालायाट, मंडला, दुर्ग हया जिल्हयामध्ये तर महाराष्ट्रत मंडार जाण गडोचीरेली जिल्हयात असारी. नागर्स्वी हे गोड राजाचे पदरी किल्यवर, राजवाड्यावर मुव्य प्रवेशदाराजवळ नागरा वाजविष्ण्याचे क्रम करत असत. त्यांया हया प्रसींगक राजदखारी व्यावसायामुके काही गोडांना गोड-नागर्स्वी असे म्हणप्याचा प्रवात पडलेला आहे. त्यांना "देली गोड" किंवा "बेरक्या गोड" असेही म्हणतात. त्यांची आडनंवे गोडा प्रमाणीच आहेत. नागरा व झार वाये वाजविष्ण्याचे क्रम खज मागे पडले आहे.			असारी. हिंदू राजाया पदरी "हिंदू नागर्स्वी" व मुस्लीम राजाया पदरी" मुस्लीम नागर्स्वी या कामासाठी असत. गोड राजाया पदरी गोड नागर्स्वी असत. झार नागर्स्वीचा गोड राजाया गोड नागर्स्वीची सामाजिक, पार्वीक व सांस्कृतिक संबंध नव्हता. हिंदू-मुस्लीम नागर्स्वीचा नगरेवालेचा उपयोग उत्सव, लानकर्ये व स्थ समांभात वाये वाजविष्ण्यासाठी केला जातो. हिंदू नागर्स्वी जहीची वस्ती महाराष्ट्रत वैष्णेषतः विदर्भातील मंडार व चंदपूर जिल्हयात नाढळते.			नगरसी किंवा नागर्स्वी ही स्वंत्र हिंदू जात आहे. तिचा गोड नागर्स्वीची सामाजिक, सांस्कृतिक संबंध नाही.

1

2

3

1

卷之三

1000-1000 1000

7

त्यामुळे डे लोक बेती आणि
बेत मजुरी करतात. ते
गोड देवदेवतांची पूजा
करतात. "साल" वृक्षाची
ते तोड करत नाहीत.
गोडी आणि हिंदी मिश्रित
भाषा ते बोलतात.

130 ॥ १८॥ नागवंशी

नागवंशी ही गोडार्धे
उपशासा आहे. त्यांची
खतंत्र लोकसंस्था उपलब्ध
नाही. गोड जगातील
त्यांचा समावेश करूयात
आला आहे. शेतमजुरी,
शेती व जंगलक्ष्यम हा
त्यांचा व्यवसाय आहे.
त्यांयात "खेतार, लो-हा
भियान, परदान, मांझी
झायादी उपगट आहेत.
त्यांची भाषा गोडी असि
हिंदी मिश्रित आहे.

नागवंशी ॥ शत्रिय ॥
नागवंशी ॥ ठाकुर ॥
नागवंशी ॥ अडनवाचे
लोक ॥

नागवंशी क्षीरिय
 नागवंशी ठाकूर हया
 रजपूत जाती आहेत. गोड
 नागवंशी उपजमातीजी
 त्यांचा सामाजिक,
 सांस्कृतिक संबंध नाही.
 मध्य भारतातून नागवंशी
 क्षीरिय आणि नागवंशी
 रजपूत स्थलांतरीत झालेते
 आहेत. त्यांची बाबा हिंदी
 आहे. ते हिंदूंच्या सर्व
 प्रथांचे आणि परंपरांचे ते
 पालन करतात. हिंदू
 देवदेवतांची पूजा करतात.

“नागवंशी”	॥ द्वितीय ॥
नागवंशी	॥ ठाकुरी आणि
नागवंशी	॥ रंजपूत ॥
स्वतःला गोड	नागवंशी
महणवतात्	नागवंशी
आड नावांचे	लोकही
आड नवाचीच	जात पुढे
कहन गोड	नागवंशी
जमातीची	प्रमाणपत्रे
मिळवतात्	गोड
नागवंशी जमातीशी त्यांचा	
कोणताच संबंध नाही.	

1	2	3	4	5	6	7
14. {18} ओळा	"ओळा" ही गोडांची उपशाता. त्यांची लोकसंख्या नगण्य आहे. ती गोडांमध्ये समायिष्ट करूयात आलेली आहे.	ओळा {ब्राह्मण / मारवाडी}। ओळा {अहनवाचे लोक}।	ओळा {ब्राह्मण}, ओळा {मारवाडी}। मुळचे महाराष्ट्रातील नाहीत. ते राजस्थान, गुजराय आणि उत्तर हिंदूस्थानातून आलेले आहेत.	विविध व्यवसाय	मिथली किंवा तिळूल ब्राह्मण यांनाही "ओळा" महाराष्ट्रात. गुजराय मधील महाराष्ट्रात येवून स्थाईक झालेले ओळा ब्राह्मण, ओळा मारवाडी व ओळा अहनवाचे लोक "गोड ओळा" नवाचा प्रथमा घेत आहेत.	
15. {18} राज	"राज" ही एक गोडांची उपशाता आहे. त्यांची भाषा, संस्कृते गोडी आहे. गोड लोकसंख्येत त्यांचा समावेश करूयात आलेला आहे.	राज {गवंडी}। गवंडी काम कर्णारी भटकी जात.	ही जात तेलगु मार्षिक प्रदेशातून स्थलांतरीत झालेली आहे. रुग्यात सर्व ठिकाणी विवेषतः विर्दम्भ, मठठवाडयात सीमालगत्या जिल्हयात यांचे वास्तव्य आढळते.	गवंडी काम	तेलगु मार्षिक प्रदेशात गवंडयांना "राज" महाराष्ट्रात. स्थलांतरीत झालेल्या व महाराष्ट्रात येवून राहिलेले राज {गवंडी} स्वतःला "राजगोड" किंवा गोडा जंतर्गत राज उपशात्वेचे महणवित्तात.	

1	2	3	4	5	6	7
16. {19} હલવા	"હલવા, હલવી" હી	કોષ્ટી	"કોષ્ટી" હી વિષકામ કેંદ્ર બુનાઈ કામ કરારી જાત શેતી વ શેત મજૂરી	વિષકામ બુનાઈ, શેતી વ શેત મજૂરી	કોષ્ટી વિષકરૂ જાતીચે લોક ખતઃલા "હલવા" હલવી મણવૂન પેતાત. વાસ્તવત: હલવા, હલવી અનુસૂચિત જમાતીશી ત્યાંચે સામાજિક, સાંસ્કૃતિક કિંદા વૈચાહિક સંવંધ નાફીત. તે દોન વેગવેગકે મેનન ગટ આહેત.	

1

2

3

4

5

6

7

स्थानात यनंतर हलवा
गोड राजाच्या अश्रयाता
येवून राहील्याचा ऐतिहासिक
पुरावा मिळतो. त्यांच्यात
"छत्तीसगढीया आणि
बस्तरिया" असे दोन
प्रादेशिक गट आढळतात.
गडीचे देली, साकोली आणि
गौडीचे ठेणुके सास
प्रदेश फूंचे कली अनेक
हलवांनी गोड राजाच्या
पदरी सैनिक म्हणून कम
केले. तेथे त्यांच्या अनेक
जीमनदा-याही होत्या.
हलवा जमात अनेक देवक
गटात विभागलेली जाहे.
त्यांच्यात "पुरायीतस आणि
सुरायीतस" हे दोन वेटी
बंद वर्ग आढळतात.
हलवा लोक हलवी भाषा
बोलतात. त्यांच्या वराची
रचना वैशिष्ट्यपूर्ण असते.

हिंदूचे सणसमारंभ साजरे
करतात. त्यांच्यात
रक्षाबंधनाला विवेष महत्व
असते. कोण्ठी पंचायतीच्या
प्रमुखला "महाजन" किंवा
"क्षेत्र महाजन" म्हणतात.
कोण्ठी जातीचे लोक मरठी
बोलतात. त्यांच्या
बोलीभाषेता "कोण्ठवू"
म्हणतात. कोण्ठी जातीत
कुंपारे, डेकाटे, बाणपत्रे,
धकते, हेडवू, सोरते,
परते, सोनकुसरे, निनवे,
नंदनवार, पवनीकर,
गोटेफोडे, वाकोडीकर,
रंभाड, शेलुकर, मातापरे,
तक्तावाले, सोत झ्यादी
प्रमुख आडनवे आढळून
येतात. कोण्ठी जातीची
लोकसंख्या सुमारे 5 ते 6
लाख खाली असावी त्यापेकी
वडुसंख्या लोक विदर्भ

1

2

3

4

5

6

7

"शिवीरी गोदण" के
त्यांया संस्कृतीचे वैशिष्ट्य
आहे. त्यांया पंचायतीचा
प्रमुख मुख्याया किंवा कुरशा
असतो. हा परंपरागत
असतो. ते सर्व
मुख्यांचा प्रमुख "परथान"
मांशी असतो. प्रस्तु
माहितीनुसार त्यांयात
काढे, गलोणे, अमले,
चौपरी, केळवार, मानकर,
नाईक, वापमारे वेळसरे
झायादी सुमारे 104
आडनंवे जाळून येतात.
हलवा जमातीत विषयम
किंवा बुनाई कम निशेष
मानले जाते. पेहळा तयार
करू छा त्यांचा परंपरागत
पंदा. हली ते शेती
आणि शेतमजूरी करतात.
त्यांयात जनेक वैशिष्ट्यांमुळे
सण, देवदेवता व
लग्नविधी आणि परंपरा
आढळतात.

विभागात आढळून येतात.
डे लोक काही विवाहांपूर्वी
हलवा क्षेत्री म्हणवून घेत.
तथापि आता फक्त
"हलवा" म्हणवून घेवू
लागले आहेत.

1	2	3	4	5	6	7	
17. १२२१ क्वर	"क्वर" ही अनुसूचित कैर छत्री	जमात विदर्भातील चंदपूर, गडविरेली, अमरवती झ्यादी जिल्हयात मुख्यतः आढळते. १९७१ च्या जनगणनेत त्यांची तोकसंख्या २८७७ होती. ही जमात मुळची छत्रीसगड, विलासपूर, रायपूर, सरगुज आणि छोट नागपूर विभागातील आहे. मध्यप्रदेशात त्यांची तोकसंख्या सुमारे ५ ते ५ लाख पर्यंत असली. "क्वर, कैर, वेला, रठीया, तनवर, छट्री ह्या तिच्या तत्सम उपजमाती आहेत. ते प्रमुख्याने गोडी विश्रित छत्रीसगडी हिंदी बोलतात. त्यांयात बोहरिंवाह कलारे जनेक उपाट आहेत. त्यांपैकी "चंटी, चेला आणि	११ कैर, १२ कैर आडनावे लोक।	१२ "कैर" ही जात क्वर अनुसूचित जमातीहून वेगळी आहे. कैर लोक २१ मारू छत्री मेरू छत्री ३१ सात्री, चत्री ४१ मेरूल्लु {दर्जी।	११ वेती व फ्लर विविध २१ शिंगे कम दर्जे पंजाब, काश्मीर मध्ये ब्रह्मगंग आहेत. अंही भागातील कैर वेतकरी आहेत. सर्व हिंदू जातीस "कैर" हे आडनाव सर्हास आढळते. नावात सादृश्य असलेल्या ह्या सर्व हिंदू जातीचा "क्वर, कैर" अनुसूचित जमातीची सामाजिक, सांस्कृतिक संबंध नाहीत.	११ वेती व फ्लर विविध २१ शिंगे कम दर्जे काम ३१ सावकरी व्यापार	मध्य मारतातील शिंगे विंवा दर्जी जातीचे कही लोकांना मेरू, मेरू विंवा मारू छत्री म्हणतात. तंत्र्या त्यांयातील "मेरू छत्री" शासा "छत्री" बन्दातील असर आणि उच्चार सम्याचा फायदा पैवून "क्वर". छट्री विंवा छत्री" अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे मिळवते. मेरू छत्री नवाह्या संघटनाही त्यांनी खापन केल्या आहेत. "छत्री" अशी अनुसूचित जमात नाही.

1

2

3

4

5

6

7

रोतया" इुकरे पाळतात.
त्यामुळे त्यांचा सामाजिक
दर्जा सालचा समजायात
येतो. त्यांया वस्तीला
"तोला" म्हणतात. कवर
तोक बेती आणि शेतमजुरी
करतात. डी जमात सूप
कढाळू आहे. त्यांयात
सैनकी पेशाडी आळून
येतो. वयु शुल्कची
फदती त्यांयात रुद आहे.
त्याला "सूक" म्हणतात.
"गुमरवत" आणि "धर
मिळान" हया प्रणा
त्यांयात रुद आहेत.
हिंत्या अंगावर गोदून
घेतात.

नाही. परंतु डे लोक
नांमसादृश्याचा फायदा
घेवून अनुसूचित जमातीची
प्रमाणपत्रे मिळवितात.
नागपूर, अमरावती
विभागातील शिंधी जातीची
"मेरु छत्री" शाळा व
त्यांया इतर शाळा "कवर
छत्री" अनुसूचित जमातीची
प्रमाणपत्रे मिळवितात.
३४ उत्तर हिंदुस्थानातून
स्थलांतर करून आलेली व
व्यापार आणि लेनदेन
कलारी "छत्री" जात
सवलतीसाठी खतःला
"छट्री" म्हणविते. तसेच
"चतरी" किंवा "चत्री" यी
जात देशील सवलतीसाठी
अष्टरात फेरफार करून
"कवर अंतर्गत "छट्री"
म्हणविते.

1	2	3	4	5	6	7
18. १२३४ सैखार	1971 च्या जनगणनेत "सैखार" अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या महाराष्ट्रात अळवून अलेली नाही. 1961 च्या जनगणनेत त्यांची लोकसंख्या चंद्रपूर, गडावरेली, यवतमाळ आणि अमरावती जिल्ह्यांत फक्त ४१३ होती. ही जमात यूळीची विहार ओरेसा झागि मध्य प्रदेशातील आडे. गोड जमातीची एक फेट जमात महाराष्ट्राची या जमातीचा उल्लेख केला जातो. "सैखार यांना त्यांच्यामध्ये सौरिया असेही महाले जाते. पूर्ण ही जमात सैखार झाडापासून कध्य वनविष्याचा व्यवसाय करत असावी त्यावरून "सैखार"	सैरे कुण्बी	'कुण्बी ही जात महाराष्ट्रात सर्वत्र आढळते. हेती आणि हेत मजूरी मुख्य व्यवसाय आहे. त्यांच्यापैकी अनेक लोक जमीन मालक असून उत्तम हेतकरी आडेत. कुण्बी जातीत तीन मुख्य भेद आढळतात. त्यांत कोकणातील आणि शाटवरीत मरठी कुण्बी, गुजराती भाषिक प्रदेशातून अलेले व स्थायीक झालेले पटीवार कुण्बी व-हाड आणि विदर्भातील कुण्बी, व-हाड आणि विदर्भातील कुण्बी. व-हाड आणि विदर्भातील कुण्ब्यांत मानवा कुण्बी, झाडे कुण्बी, सैरे कुण्बी, घानोरे कुण्बी, तिरुक्के कुण्बी, ठिंड वाड्यातील गाडव कुण्बी, निमाड	हेती झागि हेत मजूरी हात त्यांचा मुख्य व्यवसाय त्यांच्यापैकी अनेक लोक जमीन मालक असून उत्तम हेतकरी आडेत. कुण्बी जातीत तीन मुख्य भेद आढळतात. त्यांत कोकणातील आणि शाटवरीत मरठी कुण्बी, गुजराती भाषिक प्रदेशातून अलेले व स्थायीक झालेले पटीवार कुण्बी व-हाड आणि विदर्भातील कुण्बी, व-हाड आणि विदर्भातील कुण्बी. व-हाड आणि विदर्भातील कुण्ब्यांत मानवा कुण्बी, झाडे कुण्बी, सैरे कुण्बी, घानोरे कुण्बी, तिरुक्के कुण्बी, ठिंड वाड्यातील गाडव कुण्बी, निमाड	व-हाड आणि विदर्भातील "सैरे कुण्बी" सैखार या अनुसूचित जमातीचे असल्याचे दाखवितात. सैखार जमातीशी त्यांचे सामाजिक, सांस्कृतिक, वंशीय संबंध नाहीत. सैखार अनुसूचित जमातीतील घेर या अष्टरातील साध्यांचा "सैरे कुण्बी" फरयदा घेतात व "सैखार" अनुसूचित जमातीची प्रमाणपत्रे मिळवितात.	

1

2

3

4

5

6

7

हे नंब फडले असवे. या
जमातीत "भोगट, महातो,
रावत आणि मांझी" या चार
पेट शास्त्र आहेत.
त्यांयात "धन, नैन,
दिला, पैकी, केसी"
इयादि कुचे आहेत. त्या
त्या कुटीचे लोक वंश सिन्ह
असलेल्या प्राण्यांची किंवा
झाडांची पूजा करतात.

"झांगड, रावत,
महातेजी, पाईक, चुदारो,
सिंगले इयादि आडनंबे
त्यांयात आढळून येतात.
सेती आणि शेतमजुरी
करतात. हिंदी आणि
कटी भाषा बोलतात.
त्यांया सामाजिक, धार्मिक
आणि लानविधी निषद्यक
प्रश्न झार अनुसूचित
जमातीप्रमाणे भेन्न आणि
परंपरीक पदतीच्या आहेत.

कडील गुजर कुम्बी,
कारवा कुम्बी इयादिचा
उलोख करता येईल. व-
हाडात आणि भेदभास
कुम्ब्यांची संख्या 25 ते
30 लाखाहून लाईक
असावी. कांडी कुम्ब्याना
देशमुक्ती आणि परीलवी
होती.

1	2	3	4	5	6	7
19. ३२४। सारिया	सारिया अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या 1971 च्या जनगणनेप्रमाण मुख्यतः चंदपूर, गढीचेरेली आणि यवतमळ जिह्यांत पक्ष्य ३८२७ होती. क्लेलारियन वंशापैकी मुंडा गदातील "सारिया" ही अल्यांत मागासलेली जमात आहे. ही जमात मूळची मर्यादेश आणि ओरिसा रुन्यातील आहे. त्यांच्यात "पाडाडी, सारिया, दूध सारिया आणि देलची सारिया" इयोद वेट शावा आहेत. त्यांचिवाय मुंडा सारिया, ज्वेरन सारिया हेही भेद त्यांच्यात आहेत. त्यांचा मुख्य घंडा वेती आणि वेत मजुरी आहे.	१। सात्वा, सात्वी २। सेरे कुष्यो	"सात्वा, सात्वी" ही महिलामारीचा व्यवसाय कलारी समुद्र किनार पट्टीवरील जात आहे. त्यांची वस्ती गोवा, कारवार पासून गुजरात किनारपट्टीपर्यंत आढळते. त्यांच्या पैकी काडीना सार पाठेत अशी मानाची पत्रवी आहे. हे लोक मात्रवे, होडया, छेटया नवा यांच्या सहाय्याने विशेषतः सान्यात मासेमारी करतात. प्रवत्तित भोडवी नुसार सिंधूदूर्ग, रुनागिरी रायगड जिह्यांत त्यांची तोकसंख्या सुमारे २० हजार जसवी. त्यांच्यात प्रामुख्याने "कटनाक, भायनाक, क्लेलांड, मुले, डावसुरे, ताकडे,	मासेमारी आणि मासेमारीची जातीचे लोक सारिया" अनुसूचित जमातीशी नमस्यापर्यंदा दाखवून जातीची प्रमाणपत्रे मिळवितल.		

1

2

3

4

5

6

7

वंदा आणि सूर्यदेवताची ते
ज्ञानापाना करतात. नांगर
आणि कु-हाडीची पूजा
करतात. दसरा हा त्यांचा
मुख्य सण समजाता जातो.
उडीया आणि सर्ता हया
त्यांच्या बोलीमापा झाहेत.
"कोरकू आणि जुआंग"
बोलीशी त्यांचे साम्य झाहे.
जमातीच्या प्रमुखाला
"पर्यान" मवतनीसास
"नेगो" आणि निरोप्यास
"गंडे" महातात.
त्यांच्यात अंतर्विवाह निश्चिद
झाहे. लानात घेलाचे
दहोज दिले जाते. "बेरो
आणि बु-हा" ची ते
उपासना करतात.

बुलनाक, भिकनाक,
येतनकर आणी झाडनंवे
आढळतात. या जातीची
मुख्य दैवते घैरी, जाकमती
देवी. कळजळय देवी,
महसोबा, गंवरला,
आगडी, इंगलाई झाहेत.
या समाजात पाटील,
कारभारी आणि होडेकरी
यांच्या संमतीने
न्यायानिकाडे व लान विष्णी
पार पाडतात.
2४ सेरे कुष्ठवी
क्रमांक 18 कॅलम नं. 5
मध्यील टिप्पणी पडवी.

1	2	3	4	5	6	7
20. १२५४ वेक्षण	"वेक्षण" जमातीची कोकणी (मुस्लीम)	कोकणांत राहणा-या विविध	कोकणी भाषा बोलणारे लोक	व वेक्षणांत रहणारे वेक्षणी		
कोकणी, कुकणा	"वेक्षणी, कुकणा" ही कोकणी (कोकणवासी)	लोकांना "कोकणी" या व्यवसाय	मुसलमान "वेक्षणी"	कोकणी अनुसूचित		
	समानार्थी नंवे झाडेत.	नवाने ओळखले जाते.	जमातीची प्रमाणपत्रे	जमातीची प्रमाणपत्रे		
	वेक्षण ही महाराष्ट्रातील एक अनुसूचित जमात	कोकणात राहणारे लोकी	मिळवितात. प्रदेश वेक्षण	व भाषा वेक्षणी यांचा		
	झासून सन 1971 च्या जनगणनेत तिची एकूण लोकसंख्या 2 लाख 64 हजार होती. यी जमात प्रमुख्याने ठाणे, नाशिक, युक्ते जिल्हयांत पसलेली आहे. वेक्षण जमातीला घेट जमाती नाडीत. त्यांयात वीहीवाह कलारी कुळे मात्र अनेक आडेत. बागुल, भोये, गवारी, पोम, गवीत, संवारी, गवकी, गायकवाड, गडाले, गुरुत, ठाको, गांगुडे, फार, सुरै झयादि. फूर्णी वेक्षण जमातीची वेक्षणी	स्वतःला "कोकणी" म्हणवून घेतात.	म्हणवून ओळखले जाते.	कोकणी भाषा बोलतात. प्रदेश वेक्षण		
		गेळ्यात आणि करवार मध्ये राहणारे लोक "कोकणी भाषा" बोलतात. त्यांना भाषेवरून "कोकणी" म्हणवून ओळखले जाते.	कोकणांत राहणारे मुसलमान स्वतःला वेक्षणी किंवा वेक्षण मुसलमान म्हणवून घेतात.	मुसलमान स्वतःला वेक्षणी कोकणा मुसलमान म्हणवून घेतात.	प्रदेश आणि स्थानिक भाषेवरून वेक्षणात राहणा-या क्लेण्ट्याही जाती घरमहिया लोकांना सापन्यपूर्ण नवाने कोकणी ओळखले जाते.	

1

2

3

4

5

6

7

योली होती. त्या बोलीत
मराठी, गुजराठी, वारली
जणि झोळसणी माझेचे
मिश्रण होते. परंतु हल्ली
ते मराठी बोलतात.
कोकणा जमातीचे लोक
काणसारी, डोगर, देव
मोली, गांवदेव, असर,
वीर, सुफ्ली, हिखा,
वाढ्या कळ्यादि देवतांची
पूजा करतात. वाघ वारस
जणि मित्रो झायवस्या हे
त्यांचे प्रमुख सण. पाडवा
पैव, होळी, दिवाळी,
दसरा कळ्यादि हिंदू सण ते
साजरे करतात. कोकणा
जमातीत "महालकडी
देशमुल, पाटील
कारभारी", जवी व्यवस्था
होती. ही व्यवस्था जाता
लोप घवते आहे. कोकणा
लोक कम्टाकू जसून उत्तम
हेतकरी महणून प्रीसिंद
लाईत.

1	2	3	4	5	6	7	
21. { 27 } कोलाम	मन्नेर- वालु	कोलाम ही 'महाराष्ट्रातील एक अनुसूचित जमात आहे. मन्नेस्वारलु हे कोलामाचे तत्सम् नव ही जमात द्रवीडीयन गवची असून प्रमुख्याने गोडवन विमागात अडकते. सन 1971 च्या जनगणनेत कोलामाची लोकसंख्या 56061 होती ही जमात प्रमुख्याने घवतमाळ, नादेड, चंदपूर जिल्ह्यात तेलगू भाषिक सीमेलगत आडकते. कोलामी लोक कोलामी भाषा बोलतात. त्यांच्या बोलीत अनेक तांडिक शब्द अडकतात. कोलामी बोलीत कोलाम खतःता "कोलावार" म्हणतात. परंतु गोडी बोलीत त्यांना "पुजारी किंवा भूमका" आणि तेलगू भाषेत	11 मुनुर तेलगू मुनुस्वार मुनुस्वार मुनुर कामू कमेवार, मनुस्वार पुलमाळी जातीचे लोक पुलमाळी	"तेलगू मुनुस्वार मुनुरकृपा" हा समाज निरीनरुक्या मागांत / जिल्ह्यांत व "मुनुर तेलगू मुनुर, मुनुस्वार, तुलगू मुनुस्वार, मनुरकृपा, कमेवार, मनुस्वार, तेलगू फुलमाळी" इयांदि नवानी ओळकला जातो. या जातीचे लोक मूळचे तेलंगणातून आले असून त्यांची मातृभाषा तेलगू आहे. कडी लोक 100- 150 वर्षांपूर्वी महाराष्ट्रात येवून स्थाईक झाले. ते मरठी चांगले बोलू शकतात.	शेती, नोकरी, ठेकेदारी, गवंडी काम व्यापार व अन्य उद्योगपंदे	"कोलाम नं.5 मध्ये द वैवितेल्या जाती "कोलाम, अनुसूचित जमातीच्या "मन्नेस्वारलु" तत्सम नवाने अनुसूचित जमातीचे दासले विक्रीतात "कोलाम मन्नेस्वारलू अनुसूचित जमातीशी या तेलगू भाषिक जाती / पेट जातीचा सामाजिक, सांस्कृतिक वा वौशिक संबंध नाहीत.	

1

2

3

4

5

6

7

मन्ने {एकवचनी} झण
मन्न्योलु" {अनेक वचनी}।
मसे म्हणतात. त्याचा
अप्पंश ठोडुन
"मन्नेरेवालु" असा
इव्वंप्रयोग रुट झाला
आहे. क्वेलामाह्या
म्होरक्यास "नाईक"
म्हणतात. क्वेलामाची
वस्ती मुळ्य गावापासून
4/5 मैल दूर असते.
त्या वस्तीला "क्वेलामपेड"
म्हणतात. क्वेलामांत
कोणतीही उपजमात नाही.
गोडा प्रमाणे त्यांच्यात
बीहर्विवाह कलारी
निरीनहकी कुळे आहेत.
त्यापैकी वरीच कुळनाये
गोड कुळ सारखी आहेत.
त्यांच्यात "चारदेवे,
पंचदेवे, सहादेवे व
सातदेवे सगा झाहेत.

व्यवसायही करतात.
चंद्रपूर जिल्हयातील क्षेत्रेवार
गंवडयाचे काम करतात.
तेलगू मुनुर, तेलगू
मुनुखार जातीचे कही लोक
निझाम झण इंग्रज
राजवटीत लक्षण बरोबर
लक्षकराची कामे करण्यासाठी
झण लक्षकरातील नोकी
धंधाच्या निश्चिताने
महाराष्ट्राच्या सीमा भागात
विशेषत: शहरी भागात
येऊन स्थाईक झाले.
महाराष्ट्रात त्यांची वस्ती
सोलापूर, नांदेड,
महमदनगर, चंद्रपूर,
यवतमाळ, परभणी, पुणे,
मुंबई, शोडनदी,
ओरंगाबाद येद्ये वरीच
आहे. महाराष्ट्रात त्यांची
लोकसंख्या सुमारे 1 लाख
पर्यंत असती.

1 2

3

4

5

6

7

अंगावरीत गोदण हे क्लेताम
जमातीचे सास वैशिष्ट्य
मानते जाते. बांकूद्या
कड्या फसून टेफ्या अणि
चट्या बनविणे हा क्लेताम
जमातीचा पांखारिक
व्यवसाय. परंतु आज ते
मुख्यतः बेती आणि
बेतमजूरी करतात.
त्यांच्यात बेतमजूरांचे प्रमाण
मुमारे 80 टक्क्यापर्यंत
आहे. क्लेताम जमातीत
साझातेच प्रमाण 1961
मध्ये 2.6 लक्के व 1971
मध्ये 8.8 लक्के होते.
क्लेताम, मन्नेखालु" ही
अनुसूचत जमात प्रचीन
आणि अति मागासलेली
म्हणून तिची गणना झालेली
आहे.

प्रचलित माहितीनुसार
या जमाती सामान्यांप्रमेय
यरमेल्लु, तंबाक्केल्लु,
पुरम, पडस्पेल्लु, अकुल
जक्कल, गुसम, सितम,
गंधम, मतकुल, गादेल्लु,
दस्तोल्लु, उफ्लप, वैटेल,
मलदीही, बोणगीरे, एरम,
नाणुत, पाकक्केरेडी,
पाफ्ल, उक्केलवार,
येनगाळी, नलास, फती,
अशी अडनंदे अटक्कात.
पसनोर हे एकमेव गोत्र या
जमातीत आढळून येते.
शीव, वैष्णव, भिमुतिधारे,
तिरमणी घारी,
यल्लामादेवी, घोळामादेवी,
राजेश्वर, महसमा,
नरीसंह, वालांगी हया
देवतांची ते पूजा करतात.

1	2	3	4	5	6	7
22. ॥ २८ ॥ कोकी-	राज्यातील सर्व अनुसूचित द्वेर जमातीमध्ये "द्वेर कोकी"	कोकी, सूर्यवंशी कोकी	"कोकी हीं जात संपूर्ण १॥ नदीकठी राज्यात लेडोपाडी आडळते. मासेमारी जुन्या ग्राम व्यवस्थेत बारा करणे बतुतेवारातील कोकी ही एक २॥ नद्यामध्ये हक्कदार जात आहे. नवा, जुन्या परंपरेमुळे काही होडया गावांत त्यांना वतने आण चलविषे जीपिनी आहेत. गावची ३॥ गावची कामे कलो गावात पाणी कामे भरणे, लग्न कर्यात वरम करणे कलो हा त्यांचा परंपरागत ४॥ पाणी धंदा असून त्याबरेवर ते मारणे मेलमजूरी करतात. गावांत पाणी भरूयाद्या कायामुळे त्यांना काही भागात पानकोकी, चुंबक कोकी, पानमरे कोकी, असेही म्हजतात. कोकी जातीच्या अनेक लोकांची आडनवे पूर्व रुदी प्रमाणे जातीवाचक म्हणजे कोकी अक्षीच आडळून येतात. परंतु अंतिकडे त्यांयात	"सूर्यवंशी कोकी" झर मागासवर्गाच्या यादीत कृ. ६४ वर आहे. कोकी ही जात कळमांक ७४ वर आहे. हया जातीचे लोक सवलतीसाठी टेकरे कोकी म्हणदून घेतात. टेकरे कोकी हे द्वेर कोकी जमातीचे तळसम् नंव आहे. द्वेर कोकी या अनुसूचित जमातीचा सूर्यवंशी कोकी, कोकी जातीशी सामाजिक, सांस्कृतिक वैशिक संघर्ष नाही. द्वेर कोकी, टेकरे कोकी, हे वेगळी वस्ती करून राहतात. पूर्वा त्यांची गणना डिप्रेसड क्लासेस मर्ये देशील कल्यात अलेली होती.		

1 2

3

4

5

6

7

नांविक, सुरत, डांग,
बलसाड झायादि जिल्हयांत
आठवून येते. 1931 च्या
जनगणनेत द्वेर कोळी
जमात फक्त ठाणे आणि
नाशिक जिल्हयांत
असऱ्याची नोंद आहे. जे
तोक गोमांस मळण करत व
कवतडी, हाडे गोळा
करूयाचा घंदा करत त्यांना
"द्वेर कोळी" नावाने
ओकसले जाई.
सामाजिक वीड्युतरामुके पुढे
त्यांची वेगवी जमातच
तयार झालेली असली ही
जमात बांबू कण्ण्याचे व
त्याह्या पाठ्या, टेफ्या व
वस्तु तयार करूयाचे ही
क्षम करत असे. बांबू
याचा झर्य देकर. या
झंदा वरुन त्यांना टेके
असे नांव पडते असावे.

आड नवे बदलण्याची प्रवृत्ती
दिसून येते. त्यांनी
नवीन पाण केलेली
आड नवे मरठी, कुपडी,
मळी झायादि जातीतील
आड नवासारसी आढळतात.
युक्ते, जळगांव झायादि
जिल्हयातील कोळी जातीचे
तोक स्वतःला सूर्यवंशी
कोळी, आहिर कोळी,
खानदेशी कोळी मळणवून
घेतात. काढी
जिल्हयातील कोळी
संघटनानी ते सूर्यवंशी
कोळी असऱ्याची जाती
संघटनेची निवेदने दिलेली
आहेत.
सूर्यवंशी कोळी मळणवून
घेण-या कोळी जातीह्या
तोकंची लोकसंख्या अंदाजे
दोन ते अडीच लाख
असली. त्यापैकी सुमारे

1

2

3

4

5

6

7

द्वेर कोकी जमातीला तत्सम्
नंवे असली तरी उपजमाती
किंवा उपगट नाहीत.
त्यांयात फक्त गोत्रे, कुळे
असलात. प्रचलित माहिती
नुसार त्यांयात आडे,
परंथी, वाढकर, घटक,
गावीत, कोरडा, शिंगाडा
डोके, इम, रडेकी, भांगे
इयादि कुळे व आडनंवे
जडकतात. द्वेर कोकी
देशी बोली बोलतात.
कोकणी आणि वारली
बोलीशी तिचे अधिक सम्प्य
जाहे. तणापि सामान्यफो
ते मराठी आणि मराठीच्या
तत्सम् भाषाही बोलतात.

एक ते दीड लाल संब्ला
धुके, जळगांव इयादि
जिल्हयात व एक लाल
विदर्भातील अक्केला,
अमरुवती, बुलदाणा, वर्धा
जिल्हयात असधी.
सूर्यवंशी कोकी जातीत
मरठा आणि कुण्डी
जातीतील झाड नंदासारसीच
झाड नंवे आढळतात.

23. { 29 } कोकी

महादेव

महादेव कोकी ही महाराष्ट्र
राज्यातील प्रामुख्याने
डोगरक भागात दाढवस्ती
कहन राहणा-या जनुसूधत
जमातीपैकी एक जमात
झाडे. त्यांची लोकसंब्ला

1) कोकी
2) सूर्यवंशी कोकी
3) सोनकोकी
4) शिंशवन कोकी

1) कोकी - अ.नं. 22
जनुसूधित जमात नं. 28
वरील कॅलम नं. 5 वरील
ठिप्पणी पडा.

मासेमारी
कर्ले
मासे विश्वे
कर्ले
नवा

कोकी ही वनुतेवारापैकी एक
जात झाडे. सूर्यवंशी
कोकी, सोनकोकी वैती,
गांगेला, चुक्की, पानकोकी
हया हया जातीच्या
उपजाती झाहेत.

1

2

3

4

5

6

7

1971 च्या जनरानेते
339855 होती. ही
जग्यात प्रामुख्याने नाशिक
११ लाख ८१ हजार,
अहमदनगर ५७ हजार
पुणे ६३ हजार, ठाणे
१२९ हजार) वर्गी
तयारड ७ हजार) या
जिल्ह्यात आळून आली.
सहयांदी फर्तक्या
सानिध्यात विवेषतः फूर्म
परिवर्त्य उत्ताप्तर रहणारे
महादेव कोळी लाङन
लाहान गांवात वस्ती करून
राहतात. त्यांचे
वसतिस्थान असलेल्या
प्रदेशात गावळ, डांगण,
नडेर असे संबोधतात.
महादेव कोळी अनुसूचित
जमतीची दोन वैशिष्ट्ये
प्रकर्षाने आढळतात.
वसतिस्थाना विषयीची
प्रदेशिक "संलग्नता व

२॥ सूर्यवंशी कोळी -
अ.नं. २२ अनुसूचित
जमात नं. २८, वॉलम
नं. ५ वरील टिप्पणी पहा.
३॥ सोनकोळी - ही जात
वसई पासून रुनीगारे पर्यंत
समुद्र किनारपट्टीला राहते.
त्यांची वस्ती प्रामुख्याने
मुंबईया पीसरत
माळगांव, सायन, वळी,
मारीम, कुलाबा, वेसावा,
दांडा, मांडवी, मुरांवा,
जुहूतारा, मठ कळादि
ठिकळी तर कुलाबा
जिल्ह्यात जिल्हावाग
वस्तोली, घार, नांगांव,
तेखळा, जगळ, रेवदंडकर
ह्यादि मागात व ठाणे,
वसई, पालघर या भागात
राहते. त्यांचा परंपरागत
व्यवसाय मासेमारी हा
जाहे. त्यांच्या ऐकी
कांडी लोक मासे विक्रीचाही

त्यांच्यांपैकी ग्रामव्यवस्थेत
काम करारे कोळी गांवंशी
कामे करतात व गावांत
पणी भरतात. कही योडे
शेती आणि शेतमजुरीही
करतात. सोनकोळी समुद्र
किनारपट्टीला राहतात,
मासे पकडणे व त्यांची
विक्री करणे हा धंदा
करतात. सूर्यवंशी कोळी
गांवकाम, शेती आणि
शेतमजुरी करतात.
सोनकोळी ऐकी कांडी
लोकांनी व्यापक वर्ष
स्वीकरला आहे. त्यांना
व्यापक नोंदवतात.
"महादेव कोळी" ही एक
खतंत्र जमात असून तिचा
कोळी जातीशी किंवा कोळी
या जाती जंतरंगत येणा-या
कोणत्याही उपजातीशी
कोळत्याही प्रकरचे
सामाजिक, सांस्कृतिक
संवंध नाहीत.

1

2

3

4

5

6

7

कोटी" या जाती वाचक
शब्दाचा झडनव मर्ये
कर्तीही न होणारा उल्लेख
महादेव केळी जमातीला
उपजमाती, उपशासा
नाडीत तसेच महादेव
कोटी ही जमात कोणा जाती
/ जमातीची उपशासा ही
नाडी. सामाजिक,
सांस्कृतिक, वैशिकृत्या
ती खतंत्र जमात आहे.
झीतहास झरण्यांत ही जमात
बरीच प्रीसधीला आली.
अन्याया विस्थित झागड्याची
प्रवृत्ती या जमातीत
आढळून आल्याच ऐतिहासिक
दाखले मिळतात. या
जमातीला 12 पेटकुळे (Clans)
आहेत. कळीच्या मते
त्यांत 24 पेटकुळे
असावीत. त्यांत अंतर्गत
बीहारीवाड करणारी जनेक

पंदा करतात. गांवकर,
धाळकर, वैती, मांगेला
असे त्यांचे उपगट आहेत.
त्यांत बर्लीकर, वैती,
केळी, रेवदण्डकर, नसवा,
ठाणकर, गांवकर, तांडल,
भोईर, केळी, वसवकर,
बंदस्कर, इयादि नांवे
त्यात अढळतात.
सोनकेळी जातीच्या स्त्री-
पुरुषाचा पेहरव, अंगावरील
दागदागिने ही वैशिष्ट्यपूर्ण
असतात. त्याची केळी
गिरे आणि केळी नृत्ये
प्रीसध आहेत. त्यांता
वसतीला बर्लीवाडा असे
म्हणतात. त्यांची संस्था
संदाजे दोन ते अडीच
लाख पेशा अधिक असावी.
एकवीरा देवी हे सोनकेळी
लोकांचे अराध्य देवत
आहे.

1 2

3

4

5

6

7

उफ्कुके झडेत. एव षेट
कुलीद्या अंतर्गत उत्तरा-या
गोत्र कुलात विवाह होत
नाहीत. प्रहादेव कोकी हे
मुख्यतः बेतकरी आणि थेत
मळूर झडेत. ग्राम
व्यवस्थेतील कोकी जातीशी
त्यांचे नाते संबंध.
रक्तसंबंध नाहीत. तसेच
समुद्र किनारपट्टीला मासे
मारणा-या व मिठागरंत
मासे मारणा-या व
मिठागरंत कम कला-या
कोकी जातीशी देखील त्यांचे
संबंध नाहीत.

४३ खिश्चन कोकी हे
मुख्यतः ठाणे, कुलाबा
जिल्हाद्यया समुद्र किन-
यला रुहतात. त्यांचा
मुख्य धंदा मासमार्ते
आणि मासे विकरे हा
आहे. मुंबईत त्यांची
वस्ती प्रामुख्याने सोनकोकी
किंवा मध्येशीरी वेळघांच्या
जवळपासूच्या वस्यांत
झळून येते. त्यांची
झाड नांवे सोनकोकी
जातीतील आडनवांगमणेच
असतात. ते कोकी
जातीचे सणसमारंथ साजरे
करतात. तसेच खिश्चन
पर्माचेही पालन करतात.

24. १३०८ कोकी
मल्हार

"कोकी मल्हार" ही जमात
प्रमुख्याने ठाणे जिल्हाद्यतील
पालघर, डाढू, वाडा,
वसई, मिवंडी तालुक्यांत
झळकते. तेथीत त्यांची
लोकसंख्या १९७१ च्या

कोकी,
पानकोकी

अ.नं.२२ व २३ वरील
अनुसूचित जमात नंवर २८
व ३९ मधील
कॉ.नं.५ "कोकी,
सूर्योदीशी कोकी, सोनकोकी,
खिश्चन कोकी, बिट्पण्या
पहार

1 2

3

4

5

6

7

जनरण नेनुसार 99 हजार

होती • मल्हार हा शब्द

"माला" या द्वीडीयन

शब्दावरून आलेला आहे.

"माला" म्हणजे टेकडी.

टेकड्या टेकड्या वर

राहणारी ही जमत.

"मल्हार" "मल्हारी

मार्तंड" या देवतक्या

नवांशी मल्हार कोळी या

अनुसूचित जमातीचा संबंध

पोहचत नाही. शेती अणि

शेतमजुरी हा त्याचा

व्यवसाय आहे. त्या

शिवाय गवत काळे,

झाडांची तोड कले,

जंगलातील वस्तू गोळा

कले हे अन्य व्यवसायाही

ते करतात. प्रण्यांत्या

जाणि झाडांह्या नवांशासून

त्यांत्यात आडनंवे आलेली

हिस्तात. उदा. दुमाडा,

लुहोर, वाव-या, हक्क,

लिक्का, सुतर, ठाक-या,

1	2	3	4	5	6	7

कडू, केव, दपकी,
यांगडा, पुजारा, पेशा,
तुमडा ककड झ्याद
त्यांची अडनंवे त्यांचे
शेजरी "वारली" जमती
सारखी आहेत. "त्यांची
संस्कृत, पेशात,
वेशभूषा, दागदागिने,
मापा, सांस्कृतिक गाण
सामाजिक जडणपडण
"वारली" संस्कृतसारखी
आहे. मतहारी मार्तडाचे
उपासक असणारे गाम
व्यवस्थेतील कोणी जातीशी
त्यांचा संवंध नाही.
सामाजिक व सांस्कृतिक
दृष्ट्या ही एक खतंत्र
जमत आहे.

25. १३३। कोया

कोया ही गोड जमतीची
गोदावरीह्या सो-यातील
सर्वात दक्षिणेकडील शाळा
आहे. गोड जमतीला
"कोई" नावाने झोळसले

कोया
मुस्लीम

दक्षिणेकडील मुस्लीममध्ये
कोया मुस्लीम नवाचा एक
गट आहे. त्यांची वस्ती
प्रामुख्याने केरळात आढळते.
त्यांना "कोया मुस्लीम"
महाजतात.

दक्षिण
प्रकारचे
पंदे

"कोया" गोड गटातील
अनुसूचित जमतीचा कोया
मुस्लीमांशी सामाजिक
सांस्कृतिक, शारीरिक संवंध
नाही.

1

2

3

4

5

6

7

जाते. कलांतरुने कर्विचा
केया आणि कर्यतुर असे
रुचिंतर झालेले दिसते.
व्यवसायानुसार त्यांच्यात
ब-याच पेटजमाती निर्माण
झाल्या आहेत.
महाराष्ट्रत ही जमात फर
अन्य आहे. 1971 मध्ये
त्यांची संख्या अवधी 43
होती. ती नंदेड,
उस्मानबाद, औरंगाबाद
निलंबित जाह्जली. अंध
प्रदेशात केया ही प्रमुख
अनुशूलित जमात आहे.
केयांची माणा इवीड
गठस्तीत गोडी बोलीमध्ये
मोडते. केया जमात पूर्ण
स्थलांतरित शेती करत
असे. हल्ली ते स्थाईक
शेतकी बनले आहेत.
केया गाई बैलाची मोठी
नितारे पक्कात. केया
कुटुंबाला सट्टम म्हणतात.

1 2 3 4 5 6 7

त्यांच्या नाते गटत दोन
भाग झाडेत. "कुहमम
आणे विवालवांड" + यक्कीया
"पेरसा, पेन, मनीला,
मल्लम्मा, सस्तम्मा, भूम,
गडीमाता" यांची आराणना
करतात. प्रत्येक गवात
पेददा गांव प्रमुख असतो.
"पेरमा" हा त्यांचा
पर्मगुरु. "घड्डे" हे
त्यांचे मौत्रक असतात.
"विनूवांड" हा त्यांचा
पवित्र सण ओळखला
जातो.

26. { 35 } नार्दकडा,	"नायकडा" ही महाराष्ट्र	कापडवाले	विदर्भातील शिंपी जातीचे	कपड विकारे	"कपड विकारे तयार
नायक	रुग्यातील एक लडानकी	शिंपे,	काही लोक "कमड	तयार कराड	कपडे विकारे शिंपी जातीचे
क्याडिया	अनुसूचित जमात आहे.	शिंपी.	विकायाचा व तयार कपडे	विकारे,	लोक, विकेपतः विदर्भातील
नायक	1971 च्या जनगणनेनुसार		विकायाचा" घंदा करतात.	कपडयाची	स्वतःला क्याडिया किंवा
	या जमातीची लोकसंख्या		त्यांना कापडवाले विंता	शिलाई करो	क्याडिया नायक म्हणवून
	9315 होती. त्यापैकी		कपडयाचो शिंपी अशा	हा जातीचा	पेतात व अनुसूचित
	एकट्या घुके जिल्ह्यातच		नंवाने वाजारात ओळखले	घंदा आहे.	जमातीची प्रमाणपत्रे

1

2

3

4

5

6

7

त्यांची लोकसंख्या 5487
 आढळून झाली. ही जमात
 मुख्यत्वे करून गुजरात
 हन्यातील "पंचमळ",
 सुरत झाणि रेवाकळा" या
 जिल्हयात आढळून येते.
 "नायकडा" याचा अर्थ
 "नायक" असा झाहे.
 त्यांना "नाईक" म्हणूनही
 ओळखले जाते.
 "चोकीवाला नायक"
 क्याडीया नायक, मोठा
 नायक, नाना नायक या
 त्यांया पेट डासा अहेत.
 त्यांकी "क्याडीया नायक"
 झाणि मोठा नायक" यांना
 सामाजिक दृष्ट्या वस्त्या
 यशस्वी मानले जाते.
 भिली ही त्यांची मातृभाषा
 अहे. त्यांना मराठीही
 बोलता येते. भिल
 अनुसूचित गटाशी त्यांचे
 अहिक साम्य झाढळते.

जाते. हे नंब त्यांना
 त्यांया रोजद्या
 व्यवसायातून पडतेते
 आहे.

मिळवितात. "क्याडीया
 नायक" या भिल गटातील
 अनुसूचित जमातीशी त्यांचा
 संबंध नाही.

1	2	3	4	5	6	7
		त्यांया "वाकवलिया, वारस, भारती, जामीनिया, मोठ गराईया, भैल, वारोडिया, दोडया, दावाडया, गवीत, गदारिया, टेको झ्यादी मुख्य कुळे आढळतात. या जमातीत रित्रियांना गोदून ऐषे आवडते. "आगेवान" हा पंचायतीचा प्रमुख असतो. "देसवाडा" हे त्यांया जमातीचे पवित्र स्थान मानते जाते. ते गुजरात रुम्यात आहे.				
27. १३६।	ओरान	"ओरान, घनगड" या अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या १९७१ च्या जनगणनेप्रमाणे चंद्रपूर जिल्हयाच्या गडीचे हेली तातुक्यात फक्त एक असल्याचे आढळून आले.	घनगर	अ.नं.५ अनुसूचित जमात क्रमांक १४ कॉलम नं.५ वरील नोंद घनगर पहा.	अ.नं.५ अनुसूचित जमात क्रमांक १४ कॉलम नं.६ वरील नोंद पहा.	अ.नं.५ अनुसूचित जमात क्रमांक १४ कॉलम नं.७ वरील नोंद पहा.
	घनगड					

1

2

3

4

5

6

7

"ओरान, घनगड" ही
मर्या प्रदेश, अरिसा अणि
पश्चिम बंगल मधील
द्रवीडीयन गटातील जमात
आहे. ओरानचे प्रदेशिक
नांव "घनगड" तसेज सून
त्याचा अर्थ "शेतमजूर"
असा आहे. "ओरान,
घनगड" स्वतःला
"कुंकुंचे कुंकुं" म्हणतात
बाहेरचे लोक त्यांना
"ओरान" म्हणतात.
त्यांया पेटजमाती नाही.
परंतु त्यांयात "कुडा"
अणि "किस्तन" हे दोन
व्यावसायिक गट आहेत.
ही जमात अनेक गोत्र
गटांत विभागाली आहे. ही
गोत्र बंश विनाशक
ठरविलेली आहेत. ही
जमात मुख्यतः शेती अणि
शेत मजुरी करारी आहे.
ओरान हे पर्माने हिंदू
आहेत. त्यांच्यापैकी

1 2

3

4

5

6

7

कांहीनी विस्तृन घर्मही
खीकरला झाडे. हिंदू
घर्मीय झेरेन "धरम,
माता, चंडी झणि घोपाल"
देवतांची पूजा करतात.
कृप्ये सणाचे प्रसंगी केली
जातात. सरहूल झा
त्यांचा मुख्य सण.
बहुतेक झेरेन, हिंदी,
उरिया भाषा बोलतात.
"मुंडा" झा गांवप्रमुख
असतो. "पाहम" झा
त्यांचा भगत असतो.
प्रत्येक गावांत "धुम
कुरिया" ही सामाजिक
संस्था जसते.

28. ॥४॥ ठाकूर,
ठाकर,
का-ठाकर,
का-ठाकूर,
मा-ठाकूर

"ठाकूर, ठाकर" ही
अनुसूचित जमात मारतात
फक्त महाराष्ट्र रुग्यात
अद्यते. या जमातीची
वस्ती विसुलेली नाही.
ती प्रमुख्याने सहायी
फर्ताच्या फूं पीश्चम

1॥ठाकूर [रजपूत]
ठाकूर [पत्ते शी]
ठाकूर [क्षीत्रिय]
ठाकूर [नागवंशी]
ठाकूर [जीमनदारांना]
ठाकूर [जाट]
ठाकूर [सिंधी]

"ठाकूर" ही क्षीत्रियांची,
रजपूतांची वीरष्ठ जात
झाडे. उत्तरे कडील
क्षीत्रियांना व जीमनदारांना
"ठाकूर" या नवाने
ओळखले जाते.
रजपूतांनाही "ठाकूर" असेच

विविध
व्यवसाय

1॥ कॅलम नं. ॥४॥ मध्ये
नोदलेल्या हिंदू ठाकूर जाती
क्षीत्रिय, रजपूत वैश्य व
अन्या. या "ठाकूर" या
सर्वमान्य नवांने झोळसल्या
जातात. व्यवहारात व
कागदोपत्री यांची नोद

1	2	3	4	5	6	7
उत्तराखण्ड मुख्यत्वे ठाणे,	ठाकूर ॥वैश्य।	महतात् जाट जातीतील	"हिंदू ठाकूर" जशी ज्ञालेली			
पुणे, अहमदनगर, नाशिक	२॥ठाकूर ॥भाट।	जामनवारांनाही ठाकूर	जसते. ही नोंद "ठाकूर"			
रायगड जिल्हयाच्या	ठाकूर ॥द्रम्भाट।	महतात्	जात या जर्णने ज्ञालेली			
डोगरुक पट्ट्यांत झाडक्टे.	३॥ठाकर ॥भटके।	क्षत्रियौपैशी जे व्यापार	असते. त्यांचा "ठाकूर			
जमातीशी लोकसंख्या 1971		कड लागले ते "वैश्य	ठाकर" या वर्गीकृत			
च्या जनगणनेत 178805		ठाकूर" किंवा ठाकूर	जमातीशी क्षेत्रांही संवंध			
ज्ञाती.		॥वैश्य। नवांने ओळखले	नाही. येथे क्वेच ठाकूर			
या जमातीला ठाकूर,		जातात.	शब्दाचे नामसदृश्य आहे.			
ठाकर ही तक्षम् नांवे		परांतातून आलेल्या	क्रॅन्टम ४ मधील			
आहेत. सामाजिक दृष्ट्या		रजपूतांना, ठाकूरांना कांही	ठाकूर जाती वर्गीकृत			
ती एक अनुसूचित जमात		विमागांत "परदे शी, परदे शी	जमातीतील ठाकूर, ठाकर,			
"क" आणि "म" गवंत		ठाकूर या नवांने ओळखले	सांकृतिक, सामाजिक व			
विभागलेली आहे. या		जाते.	वौशिक दृष्ट्या भिन्न			
जमातीला कंही भागात		सिंध प्रांतातून आलेल्या	आहेत. ठाकूर जाती आणि			
"ठाकूर" तर कंही भागात		रजपूतांना किंवा ठाकूरांना	ठाकूर जमातीच्या			
"ठाकर" या नवांने		"ठाकूर" "ठाकूर" किंवा	नवातीलल "ठाकूर" या			
संवंधाते जाते. त्यांना		सिंधी ठाकूर महून	शब्दाच्या सारखेपाचा			
कंही लोक "फडकीवाले		ओळखले जाते.	ठाकूर जाती फायदा घेतात			
ठाकूर किंवा ठाकर" आसेही		क्षत्रिय ठाकूर रजपूत	व ठाकूर अनुसूचित			
महतात् त्यांचा मुख्य		ठाकूरांची संख्या रुजखान,	जमातीशी प्रमाणपत्रे			
पंडा बेती आणि बेतमजुरी		मध्य प्रदेशांत मोठ्या	मिळवेतात.			
आहे. बेतीतील कामे		प्रमाणावर आहे. उत्तरे	१॥हिंदू ठाकूर ही जात			
संक्षयावर हे तोक		कडून झालेले हे क्षत्रिय,	इतर मागासवर्गाच्या यादीत			
जंगलातील फळे, कंदमुळे,		रजपूत ठाकूर आणि	क० २०० वर समाविष्ट			

1	2	3	4	5	6	7	
फलसवाची व विड्यर्यांची याने गोळा करतात. वांवू पसून पट्या ठेफ्या मिणतात. प्रचलित माहिती वर्सन या जमातीत स्थलांतर झाल्याचे किंवा होत झसल्याचे दिसत नाही. डे लोक "ठाकरी" बोली मापा बोलतात. "क" ज्ञाणी "म" गदवतील बोली प्राष्टेतील उच्चारांत योडा फरक आढळते. "ठाकूर किंवा ठाकर" स्त्रिया डोक्यावरून फटर घेणे निविद्य मानतात. त्यांवरी 'फडकी' हे लात वस्त्र अंगवर घेतात. ठाकूर किंवा ठाकर अनुसूचित जमातीत शिंगे, वडके, येगळ, पदथी, गांगड, तेलम, उपडा, कवटे, दरोडा, भगत,				जीमनदार ठाकूर महाराष्ट्रातील कांडी जिल्हयांमध्ये विसुलेले आहेत. उत्तर भारतातून सुमारे 150 ते 200 वर्धार्पूर्ण सैनिकी नोकरीह्या निमित्ताने अनेक रजपूत महाराष्ट्रांत जाते. महाराष्ट्रांत त्यांची वस्ती ओरंगाबाद, नाशिक, बीड, उसमानाबाद, परमणी, नागपूर, पुणे, पुरुळे, जळगांव इत्यादि अनेक जिल्हांत अधिक विसर्ते. शेती, उद्योगांदे, नोकरी, सैनिकीपेशा व त्याच बरोबर सावकरी आणि जीमनदारी त्यांच्यात आढळते. ते रजपूत किंवा शत्रिय बाण्याचे असल्याने गोरेणन, उंचपुरे, शारीरीकदृष्ट्या भक्कम व घडयाकट आहेत. परांतातून आलेले			केली जाहे. 2 ठाकर ही भटकी जमात भटक्या जमातीच्या यादीत कृ.22 वर समाविष्ट केली जाहे.

1 2

3

4

5

6

7

सोगाळ, रिक्कमा, मोक्का,
वाष, गवते, पुंचर, दोरे,
पुटे अंशा प्रकारची कूळ
चिन्हांवर जाधोरत. ॥उदा.
वस्त्र, गवत कुळाचे
गवते। कूळनंबे
जाढक्कतात. जात किंवा
जमात निवर्दक अडनंबं
त्यांयत असत नाही.
"ठाकूर" असे कूळनंबं
किंवा अडनंबं ठाकूर किंवा
ठाकर अनुसूचित जमातीत
अढकत नाही. ही जमात
मुख्यतः विजनात तहते.
ठाकर जमातीचे वेगळे
"ठाकूर फडे" असतात.
दुस-या जाती/जमाती"
वरोदर राडणे ते पसंत
करीत नाहीत. ठाकूर
किंवा ठाकरात "जवंजी,
सोती, कोठी" झायाद
समाजभिमुस प्रया
जाढक्कतात. गाईचे दूध

रजपूत ठाकूर, परदेशी
किंवा परदेशी ठाकूर
घरामध्ये हिंदुस्थानी व
बाहेर मरठी बोलतात.
कांही लोक परदेशी बोली ही
हिंदी मरठी मिथ्र
बोलतात.
पुरुषांचा पेहरव मरठी
कुम्हारी समाजसारखा
असतो. लित्रिया,
विशेषतः महाता-या लित्रिया
उत्तर हिंदुस्थानी पदतीने
पेहरव करतात. तस्म
पिंडित माझ महाराष्ट्रीय
पदतीचा पेहरव सूर झाला
आहे. रजपूत किंवा
ठाकूरांमध्ये विघवा विवाह
करण्याची प्रया नाही.
विवाह उत्तर हिंदुस्थानातील
विवाह पदती प्रमाणे केले
जातात. कनोजी द्राम्हण
त्यांचा पुजारी असतो.
हिंदु देवदैवतांची व

1 2

3

4

5

6

7

काढ्याची प्रा त्यांयात
आढळत नाही. "ठाकूर
किंवा ठाकर" या अनुसूचित
जमातीची संस्कृती वैशिष्ट्ये
आजही ठक्करे विसतात.
या जमातीच्या सामाजिक
आणि सांस्कृतिक जीवनांत
गेल्या 35 वर्षात विशेष
बदल झालेले नाहीत.
त्यांयात सासरतेचे प्रमाण
फक्त ४०५ टक्के आहे.
ली शिक्षणाचे प्रमाण तर
त्याहूनही फारच कमी
आहे.

विशेषत: एक जिंगजीची व
अनेक देवीची, हिंदू
संस्कृतीतील पूज्य दैवतांची
ते पूजा करतात. हिंदू
परंपरांचा त्यांना अभिमान
आहे. रजपूत किंवा द्वित्रीय
कुळाभाष्ये गावांत त्यांचा
सामाजिक दर्जा वरुण्या
दर्ज्याचा समजला जातो.
रजपूत किंवा ठाकूर कुळ
व्याहीरक्त त्यांयात लान
विवाह होत नाहीत.
२। "ठाकूर" ही एक
वेगवेगी हिंदू जात आहे.
या जातीत गावोगांवी
भटकून भिसुवी मागणारे
ठाकूर हे भाटे ब्रह्माट
ठाकूर हे दोन गट
आढळतात. द्वित्रीयांची,
जीभनदारांची रजपूत
मरठाची स्मृती करो,
गुणगान वर्णने करो व
त्यांची वंशवळ लिहून
ठेवणे, ती सांगणे, घरगुती

1

2

3

4

5

6

7

कर्यक्रमास विशेषतः तरन
 कार्यात उपस्थित राहणे,
 दर 15 दिवसांनी गावोगांव
 भटकून पंचाग सांगणे" हा
 त्यांचा परंपरागत यंदा
 होता. हे लोक हिंदू-
 ठाकूर नवाने ओकलते
 जलतात. अस्तिकडे त्यांनी
 परंपरागत कामे बंद केलेली
 आहेत व ते अन्य
 उपायांदे करू लागले
 आहेत. हे लोक ठाकूर
 जातीचे {जमातीचे नहे}
 असल्याने कवगादोपत्री
 त्यांच्या जातीच्या नोंदी
 "हिंदू ठाकूर" अशाच
 झालेल्या विस्तात. हे
 लोक "ठाकूर" या जातीच्या
 नोंदीचा फलयदा वेऊन
 अनुसूचित जमातीचे ठाकूर
 असल्याचे सांगतात.
 सानदेशात राहणारे हिंदू
 ठाकूर ओहरणी व मरठी
 वोलतात. इतर

1

2

3

4

5

6

7

विभागातील ठाकूर मराठी
 बोलतात • त्यांयात
 "फार, सकाळ,
 सौनावणे, चक्काण, ओहरे,
 गायकवाड, सूर्यवंशी,
 महाके, शिंदे, बागूल,
 देवरे, कदम, निकम,
 इंगळे, सुरुतकर, वाप,
 भोडे, जापव, जगताप
 अशी अडनंवे आठकतात •
 त्यांची आडनंवे शेजारील
 मराठा समाजात्या
 आडनंवासारसी आहे •
 "भाटीगरु करो व भिसा
 मागणे" हा त्यांचा
 परंपरागत थंदा होता •
 काही हिंदू ठाकूर झाफल्या
 हस्तीलिखित वहयांया
 आपारावर वतनदारात्या
 वंशावल्या य झार मोहती
 कविता स्पाने गातात •
 त्यांचा येहसव मराठा कुम्हदी
 सारखा असतो • काही

1

2

3

4

5

6

7

ठिकाणी ते खतःला

"मणठा ठाकूर" असेही

महणतात.

ठाकर (भटके) :-

ठाकर ही भटके जमात

पूर्वील्या त्नांगिरी जिल्हयात

व आताह्या सिंधुरुग

जिल्हयांत कुडाळा,

सावंतवाडी, मालवण

तानुश्यांत कर्ही गावांत

आदक्ते. सेडोपडी

भटकून बाहुल्यांचा सेळ

कर्णे, हस्तव्यवसाय

कथाक्यन कर्णे व तोकांची

करमणूक कर्णे हा त्यांचा

परंपरागत मुख्य घंदा.

डली ते गोलमजूरी ही

करतात. वतकांपूर्वी

सावंतवाडी संस्थानात ते

स्थाईक आलेते आहेत. ते

मरठी बोलतात. तसेच

मालवणी मरठीही

बोलतात.

बहुल्यांचे

सेळ

1	2	3	4	5	6	7
29. 145। योटी	योटी ये अनुसूचित जमातीची 1971 च्या जनगवनेनुसार लोकसंख्या 82 होती. त्या पैकी 74 नांदेड जिल्ह्यात होती. योटी ही गोड जमातीचीच एक शाखा समजीती जते. त्यांना वळी ठिकणी "शायके" किंवा महातो" असे म्हणतात. योटी हित्रया वंशपरंपरागत गोदाचे काम करतात. योटी लोक गोडी लोकगीते व लोककथा जतुर हे वाय वाजवून म्हणतात. गोडी ही त्यांची मातृभाषा आहे. त्यांचात बांबू काम करणारंचा एक गट आहे. त्याता भागात "गोड बुरुड", "योटी बुरुड" किंवा "थोट्या, थोट्या" असे म्हणतात. तर गणी गणारंचा ज्ञे दुसरा गट	योटी जमातीची 1971 च्या जनगवनेनुसार लोकसंख्या 82 होती. त्या पैकी 74 नांदेड जिल्ह्यात होती. योटी ही गोड जमातीचीच एक शाखा समजीती जते. त्यांना वळी ठिकणी "शायके" किंवा महातो" असे म्हणतात. योटी हित्रया वंशपरंपरागत गोदाचे काम करतात. योटी लोक गोडी लोकगीते व लोककथा जतुर हे वाय वाजवून म्हणतात. गोडी ही त्यांची मातृभाषा आहे. त्यांचात बांबू काम करणारंचा एक गट आहे. त्याता भागात "गोड बुरुड", "योटी बुरुड" किंवा "थोट्या, थोट्या" असे म्हणतात. तर गणी गणारंचा ज्ञे दुसरा गट	जुन्या फैसूर गम्यात पिकंची देसरेत कर्ण्यासाठी व गावांत निरोप्याचे काम, गुन्हेगारांना पंचायती पुढे बोलवून अणण्याचे काम योगटी लोक कल. महाराष्ट्रात त्यांची लोकसंख्या अतिशय योडी आहे. विणक्रम कलो हा त्यांचा फूर्पार चालत आलोता घंदा आहे.	पिकंची रासण, गांव रसवालदारी विणक्रम व मोलमजुरी	"योटी" ही विणक्रम करणारी जात व "योटी" ही बांबू काम व गोडाचे व परहानांचे गायन काम करणारी गोड शाखेतील जमात यांच्यांत सामाजिक, सांस्कृतिक व रक्तसंरंप आढळत नाहीत. त्या मिन्न मिन्न जाती, जमाती आहेत.	

1 2

3

4

5

6

7

जाहे त्याला "थोटे" मासे
म्हणतात. गोदण करणे
त्यांच्यात येशिष्टय झूळा
मानतात. मोहात्या
झाडाची व बडया देवाची
त्याच बरोबर वापदेव,
नागदेव, माता, जागोबा
देवीची ते पूजा करतात.
क्षण्योडया इच्छा त्यांचा
पुरीहित. त्यांच्यात
तमज्जाना घटती प्रवक्षित
आहे.

गोड अणि पर्यान गोड
यांचे सण दोन्हीही ते
साजरे करतात. त्यांची
खतंत्र पंचायत असते.
तिचा प्रमुख करत्यारी
असतो. गोडा ऐका त्यांचा
सामाजिक दर्जा कमी
समजायात येतो.